

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**İNTERNET ÜZERİNDEN BİLGİ ARAMA
DAVRANIŞLARININ ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

OMAR DANYAL SABİR

İSTANBUL, 2014

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ TEKNOLOJİLERİ**

**İNTERNET ÜZERİNDEN BİLGİ ARAMA
DAVRANIŞLARININ ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

OMAR DANYAL SABİR

Tez Danışmanı: Asst. Prof. Dr. Dilek KARAHOCA

İSTANBUL, 2014

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİ TEKNOLOJİLERİ

Tezin Adı: İNTERNET ÜZERÜNDE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARININ
ANALİZİ

Öğrencinin Adı Soyadı: OMAR DANYAL SABİR

Tez Savunma Tarihi: 25.08.2014

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu
Fen Bilimler Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. F. Tunc BOZBURA
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu
onaylarım.

Assoc. Prof. Dr. M. Alper TUNGA
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi
olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Dilek KARAHOCA

Ek Danışman
Prof. Dr. Adem KARAHOCA

Ek Danışman
Yrd. Doç. Dr. Yalçın ÇEKİÇ

TEŐEKKÖRLER

Bu araştırmanın ortaya çıkmasında, araştırma sürecinin tüm araŐamalarında bilgi ve tecrübesi ile beni sürekli yönlendiren ve yüreklendiren tez danışmanım Sayın hocam Dilek KARAHOCA'ya ayrıca bana destek olan Sayın Adem KARAHOCA'yada çok teşekkür ederim, Bana olan inaçları, bitmek tükenmek bilmeyen destekleri ve varlıkları için sevgili aileme, özellikle bana her konuda yardımcı olan sevgili Kübra SARGIN'a ve ismini burada tek tek sayamayacağım tüm dostlarıma ve çalışma arkadaşarıma'da ayrıca minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

İSTANBUL, 2014

OMAR DANYAL SABİR

ÖZET

İNTERNET ÜZERİNDE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARININ ANALİZİ

OMAR DANYAL SABİR

Bilgi Teknolojileri

Tez Danışmanı: Asst. Prof. Dr. Dilek KARAHOCA

Eylül/ 2014, 55 sayfa

İnternet, 1990'lı yılların başında Web'le birlikte büyük bir hızla yaygınlaşarak günümüzün en etkin iletişim aracı haline gelmiştir. Bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte elektronik bilgi kaynaklarını sayısındaki artış sonucu Web tabanlı elektronik kütüphane hizmetlerinde büyük bir oranda yaygınlaşmıştır. Bu araştırmada, elektronik kütüphanelerde kullanıcılar ile temel etkileşim noktası olan kütüphane Web sitelerinin kullanılabilirliği ile ilgili kullanıcı algıları, görüşleri ve arayüz kullanım tutumlarını incelenmiş; kullanılabilirliğe etki eden temel faktörler tespit edilmiş ve bunların kullanıcı performansı ve memnuniyeti üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin İnternet üzerinden bilgi arama davranışlarını incelemektir. Araştırmada kullanılan anket Bahçeşehir Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Dijital Kütüphaneler, İnsan Bilgisayar Etkileşimi, Bilgi Arama, Arama Davranışları, Elektronik Kütüphaneleri.

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF SEARCHING INFORMATION BEHAVIOR ON THE INTERNET

OMAR DANYAL SABIR

Graduate School of Natural and Applied Sciences
Information Technologies Graduate Program

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Dr. Dilek KARAHOCA

September 2014, 55 Pages

Internet has become rapidly widespread at the beginning of the 1990s with the web and today has become most effective communication tool. As a result of the increase in information resources, web-based electronic library services have become widespread with the developments in information and communication technologies. In this thesis, library website users perceptions, views and the usability of the interface attitudes were examined. The main factors of usability have been identified and its impacts on user performance and satisfaction were investigated. The purpose of this thesis is to examine the student's behavior of searching information on the internet. The questionnaire used in this study has been applied on Bahcesehir University students.

Keywords:

Digital libraries, Human-computer interaction, Searching behavior, Electronic Librarians

İÇİNDEKİLER

TABLolar.....	iv
ŞEKİLER.....	vi
KISATMALAR.....	vii
1.GİRİŞ.....	1
1.1 BİLGİ ARAMA DAVRANIŞI.....	4
1.2 KÜTÜPHANELERİN İNTERNET ÜZERİNDEKİ AVANTAJLARI	6
1.3 BİLGİ KAYNAK KARŞILAŞTIRMASI.....	7
2.LİTERATÜR TARAMASI.....	9
2.1 İNSAN BİLGİSAYAR ETKİLEŞİMİ.....	9
2.1.1 Kullanabilirlik Temelleri.....	11
2.1.2 Kullanıcı Merkezli Tasarım	12
2.2 ELEKTRONİK KÜTÜPHANELER.....	15
2.2.1 Dijital / Elektronik Kütüphaneler	15
2.2.2 Elektronik Kütüphanelerde Kullanılabilirlik Araştırmaları.....	16
2.2.3 Kuhlthau modeli.....	22
2.2.4 Teknoloji Kabul Modeli -TAM.....	23
2.2.5 Wilson modeli	24
3.VERİ VE YÖNTEM.....	26
3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	26
3.1.1 Veri Toplama Yöntemleri	27
3.1.2 Test Materyalleri \ Anket Soruları	27
3.2 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	27
3.3 VERİ ANALİZİ	28
4.BULGULAR.....	29
4.1 CİNSİYETE VE YAŞA GÖRE DAĞILIM.....	29
4.2 ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM DURUMLARI.....	30
4.3 ÖĞRENCİLERİN KENDİLERİ İÇİN KİŞİLİK TANIMI	31

4.4 ÖĞRENCİLERİN AİT OLDUKLARI KÜLTÜREL GURUB	31
4.5 ÖĞRENCİLERİN ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMI	32
4.6 CİNSİYETE GÖRE ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIM ORANI.....	32
4.7 ÖĞRENCİLERİN ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIM SIKLIĞI	32
4.8 ÖĞRENCİLERİN ARADIKLARI KAYANK DÜZEYİ	33
4.9 ÖĞRENCİLERİN VERİ TABANI KULLANIM ORANI	34
4.10 KÜTÜPHANEDE SUNULAN TEKNOLOJİ HİZMETLERİ.....	34
4.11 KÜTÜPHANE WEB SİTE KULLANIMI	35
4.12 ÖĞRENCİLERİN - DERGİ VE VERİTABANI KULLANIMI.....	35
4.13 ÖĞRENCİLERİN KULLANDIKLARI VERİTABANI	36
4.14 ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMINA İLİŞKİN CİNSİYETE GÖRE HIPOTEZLERİ.....	37
4.15 ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMI YAŞA GÖRE HİPOTEZLERİ.....	38
4.16 ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMI UYRUĞA GÖRE HİPOTEZLERİ	38
4.17 ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMI KİŞLİĞE GÖRE HİPOTEZLERİ.....	39
4.18 ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMI KÜLTÜRE GÖRE HİPOTEZLERİ.....	40
4.19 ÖĞRENCİLERİN KULLANDIĞI KAYNAKLAR.....	40
4.19.1 Google ve diğer arama motorları	41
4.19.2 Kütüphane \ Elektronik veritabanı ve diğer e-kaynaklar.....	41
4.19.3 Basılı Kaynaklar.....	42
4.19.4 Ders için verilmiş materyaller.....	42
4.20 TASARIM KELİMESİNİN ÇAĞRIŞIM ÖNEMİ	42
4.20.1 “Yeni bir Fikir”	43
4.20.2 “Mimari”	43
4.20.3 “Organizasyon”.....	44
4.20.4 “Araç”	44
4.20.5 “Nesne”	45
4.21 TASARIM KELİMESİNİN ÖNEMİ CİNSİYETE GÖRE HİPOTEZİ.....	46
4.22 TASARIM KELİMESİNİN ÖNEMİ YAŞA GÖRE HİPOTEZİ.....	48

4.23 TASARIM KELİMESİNİN KÜLTÜR GURUBUNA GÖRE HİPOTEZİ..	48
5.TARTIŞMA VE SONUÇ	49
KAYNAKÇALAR.....	55
EKLER.....	59
EK. ANKET FORMU.....	59

TABLULAR

Tablo 4.1: Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı (N=165).....	2
Tablo 4.1.2: Öğrencilerin Cinsiyete ve Yaş Yönündeki Dağılımı (N=165).....	30
Tablo 4.2: Öğrencilerin Eğitim Durumları (N=165).....	30
Tablo 4.3: Öğrencilerin Kişilik Tanımları (N=165).....	31
Tablo 4.4: Öğrencilerin Ait Oldukları Kültür Gurubu (N=165).....	31
Tablo 4.5: Öğrencilerin Online Kütüphane Kullanımı (N=165).....	32
Tablo 4.6: Cinsiyete göre online kütüphane kullanım oranı (N=165).....	32
Tablo 4.7: Öğrenciler Web ve Kütüphane Sitelerin Kullanım Sıklığı (N=165).....	33
Tablo 4.8: Öğrencilerin Aradıkları Kaynaklar (N=165).....	34
Tablo 4.9: Öğrencilerin Veritabanı Kullanımı (N=165).....	34
Tablo 4.10: Kütüphanede Sunulan Teknoloji Hizmeti (N=165).....	35
Tablo 4.11: Kütüphane Web Sayfasındaki süre uzatma (N=165).....	35
Tablo 4.12: Elektronik Dergi ve Veritabanı Kullanımı (N=165).....	36
Tablo 4.13: Kullanıcıların Kullandıkları Veritabanları (N=165).....	36
Tablo 4.14: Online Kütüphane kullanımına ilişkin cinsiyete göre Anova testi.....	37
Tablo 4.15: Üniversite Online Kütüphane kullanımı yaşa göre Anova testi.....	38
Tablo 4.16: Üniversite Online Kütüphane kullanımı Uyuşma göre Anova testi.....	38
Tablo 4.17: Üniversite Online Kütüphane kullanımı Kişiliğe göre Anova testi.....	39
Tablo 4.18: Üniversite Online Kütüphane kullanımı Kişiliğe göre Anova testi.....	40
Tablo 4.19.1: Öğrencilerin araştırma yaparken kullandıkları kaynak oranı.....	40
Tablo 4.19.2: Öğrencilerin araştırma yaparken kullandıkları kaynak oranı.....	41
Tablo 4.19.3: Öğrencilerin araştırma yaparken kullandıkları kaynak oranı.....	41
Tablo 4.19.4: Öğrencilerin araştırma yaparken kullandıkları kaynak oranı.....	42
Tablo 4.20.1: Tasarım kelimesinin “Yeni Bir Fikir” Önemi.....	43

Tablo 4.20.2: Tasarım kelimesinin “Mimari” Önemi.....	43
Tablo 4.20.3: Tasarım kelimesinin “Organizasyon” Önemi.....	44
Tablo 4.20.4: Tasarım kelimesinin “Araç” Önemi.....	44
Tablo 4.20.5: Tasarım kelimesinin “Nesne” Önemi.....	45
Tablo 4.21: Tasarım Kelimesinin cinsiyete göre önemi: Anova Testi.....	46
Tablo 4.22: Tasarım Kelimesinin önemi yaşa göre Anova Testi.....	47
Tablo 4.23: Tasarım kelimesinin önemi kültür gurubuna göre Anova Testi.....	48

ŞEKİLLER

Şekil 2.1: İnsan Bilgisayar Etkileşimi 1.....	10
Şekil 2.2: İnsan Bilgisayar Etkileşimi 2.....	11
Şekil 2.3: ISO 13407 Kullanıcı Merkezli Tasarım Döngüsü.....	14
Şekil 2.2.3: Kuhlthau Süreç Modeli (Kuhlthau's Process Model).....	22
Şekil 2.2.5: Wilson Modeli.....	25

KISALTMALAR

ABD	:	AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ
BAD	:	BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARI
CHI	:	COMPUTER HUMAN INTERACTION
İBE	:	İNSAN BILGISAYAR ETKİLEŞİMİ
ITU	:	INTERNATIONAL TELECOMMUNICATIONS UNION
ISO	:	ULUSLARARASI STANDARLAR ÖRGÜTÜNÜN
KMT	:	KULLANICI MERKEZLİ TASARIM
MYO	:	MESLEK YÜKSEK OKULU
N	:	NUMBER
P	:	DEĞİŞKEN
SPSS	:	STATISTICAL PACKAGE FOR SOCIAL SCIENCE
TAM	:	TEKNOLOJİ KABUL MODELİ
TÜİK	:	TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU
%	:	YÜZDE

1. GİRİŞ

Kullanıcının bilgi arama davranışları incelenmesi ilk kez 1950'lerde başlayıp, genel anlamda bilgi merkezlerini ve basılı bilgi kaynaklarını kullanım özellikleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bilgi teknolojisinin hızlı gelişmesiyle son kullanıcı kavramını ortaya çıkmıştır.

Kullanıcıların bilgi sistemlerini bir aracıya gerek duymadan, doğrudan kullanabilmeleri kullanıcı çalışmalarının önemi daha da artmıştır. Son kullanıcıların elektronik ortamdaki bilgileri nasıl aradıklarını, kaynakların nasıl algılandığını ve basılı kaynaklara göre ne ölçüde tercih edildiği, tarama sırasında ne tip hataların yapıldığını ne sıklıkta görüldüğünü, ve hepsinden önemlisi sistem tasarımcıları ile kullanıcıların konuya yaklaşımları ve farklılıkları, bunlara getirilebilecek çözüm önerileri kütüphanecilik alanı ve bilgi bilim açısından üzerinde durulması gereken önemli konular olmuştur. İnternet gün geçtikçe bilgi erişimde en önemli iletişim kaynağı ve yaşamımızın büyük bir parçası haline gelmiştir.

Bugün dünyada yaklaşık olarak 2,405,518,376 milyar internet kullanıcısı vardır. Bu veri "Nielson ve NetRatings" (International Telecommunications Union (ITU))'dan alınmıştır. Bu kullanıcı sayısının kıtalar arası dağılımı büyük farklılıklar gösterir. (Afrika: 2.77 milyon, Asya: 75.5 milyon, Avrupa: 91.82 milyon, Orta doğu: 1.90 milyon Kanada ve ABD: 147.48 milyon, Latin Amerika: 13.19 milyon) fakat sonuçta bu sayı çok büyük bir kullanıcı kitlesinin internet üzerinde bilgi aradığını göstermesi açısından çok önemlidir. Üstelik bu sayı gün geçtikçe hızlı bir şekilde artmaktadır 1995'de 16 milyon olan kullanıcı sayısı 1996'da 201 milyon 2000'de 332 milyon ve nihayetinde 2013 son ayında bu sayı yaklaşık olarak 2 milyara ulaştı. Bu dünya nüfusunun yüzde 68.9 ifade etmektedir Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in Ocak - Mart 2013 verilerine göre, 15-70 yaşlar arası insanlarda bilgisayar ve dolayısıyla internet kullanım yüzdelerinden bahsetmek gerekirse sırasıyla yüzde 49.9 ve yüzde 48.9 olarak belirlenmiştir. Aynı zaman şartlarında ve demografik olarak aynı özelliklere sahip bireylerde internet kullanan kişileri araştırdığımızda düzenli internet kullananlar oranı yüzde 91.6 olarak belirlenmiştir. Bu oranları incelediğimizde, bahsi geçen alanda yapılacak kullanıcı çalışmalarının bilgi yönetimi açısından ve bilgi arama davranışından önemi daha iyi ve net bir şekilde anlaşılacaktır. İnternet kullanıcıları, internetin

kapsadığı bilgilere uygun olarak, her yaş, her seviye ve her meslekten kullanıcılarıdır. Bu kullanıcıların tümünün incelendiğini söylemek doğru olmaz. Fakat bahsi geçen alanda yapılan çalışmalara bakarak bir değerlendirme yapmak mümkün olabilir. Uzun süre etkili, hızlı ve kaliteli problem çözme yöntemleri belirlemenin öncelikli bir bölümünü de bilgi arama davranışı oluşturmaktadır. Bu açıdan incelendiğinde birçok bilgi arama davranışı modeli ve tarzı sayabiliriz ve bu bilgi arama davranış modellerinin çoğu bu bilgi arama eylemini bireyin kendi başına yaptığı bir davranış olarak tanımlamıştır.

Tartışılmaz bir gerçektir ki bir ülkenin refahının yükselmesi , gelişmesi ve modernleşebilmesi için, o milletteki bilim insanlarının, yöneticilerinin, öğrenim üyelerinin ve diğer birçok sektörde çalışan kişilerin azimli çalışmaları ile, bahsi geçen ülkenin bilgiyi üretme elde etmedeki yöntemleri bilgiyi diğer kişilerle paylaşma, gelecek nesillere aktarma ve yine o bilgiyi kullanma alışkanlığına bağlıdır. Günümüz ülkelerini ve milletlerini düşünürsek teknolojinin gelişmesi o ülkenin ekonomik yapısını ve siyasi yönünü, yöneticileri kadar bilim adamları da belirleyecektir.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de, toplum refahının yükselmesini etkileyen en önemli eğitmenlerden biri bilim adamlarının bilgi üretmesi, doğrulaması, düzenlemesi, üretilen, elde edilen ve kullanılan bu bilginin ortak alanda paylaşılması şeklindedir. Geçmişten günümüze değişimi incelediğimizde elde ettiğimiz bilgi kaynaklarının bahsi geçen kaynakların varlığını, toplumun ve özellikle o toplumda yaşayan bilim alimleri bilgiye ve bilime önem verdikleri görülmektedir. Öncelikli olarak batı dünyası ülkeleri dediğimiz kısımlarda, bilgi üretme hareketi bilgileri toplayarak, toplanan bilgileri düzene koyarak, muhafazasını sağlayarak, ortak alanda paylaşarak, temeli bilgi olan yeni yatırımlar yaparak ve bilgiye ihtiyaç duyan her bireyin kitap, tez, rapor, makale, veri tabanı gibi bilgi dolu kaynaklara erişimini sağlayarak ülkelerin ve o ülkedeki bilim insanlarının gelişiminde önemli roller üstlenmiştir. Bilgiyi üretme aşamaları olarak adlandırdığımız bilgiyi düzenleme, muhafaza etme, o bilgiyi koruma ve ortak alanda paylaşma şekli hızlı bir şekilde gelişmekte ve değişmektedir. Gutenberg'in 1450 yılında açtığı matbaa ile başlayıp ve sanayi devrimiyle artı hız kazanan bilgi teknoloji yenilikleri hala günümüz şartlarında devam etmektedir. Baskı yöntemlerinin değişmesi o dönem şartları kütüphanelerinin gelişmesine ve değişmesine neden olurken, günümüz

şartlarında da bilgi teknolojileri ve bireyler arası iletişim metotları bilgi kaynaklarının gelişimini ve verilen hizmetlerin metotlarını değiştirmiş yani şekillendirmiştir.

Günümüzde yaşamakta olduğumuz döneme “bilgi çağı” denmektedir. Bu dönemde bilgi yöntemleri ve iletişim metotları geleneksel kütüphane şeklinin değişmesine ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Bu şartlar altında bilgi kullanıcıları ve onların bilgi arama eylemleri de büyük oranda etkilenmiştir. Kütüphanelerin insan hayatında kapladığı yeri koruyabilmesi ve mevcut etkinliğini sürdürebilmesi için bilgi merkezlerinin yanı sıra bilgi kullanıcılarının bilgi arama esnasında sergiledikleri hareketleri de dikkate alınmalı ve önem vermelidir.

Günümüz kütüphanelerin en öncelikli misyonu şüphesiz ki kullanıcı yani bilgi arayıcılarının aradıkları bilgiyi istenen zamanda onlara yetecek şekilde, hızlı ve en güvenilir halde ulaşılabilmesini sağlamaktır. Modern kütüphane ve tabii ki üniversite yani eğitim kurumlarının kütüphanelerinin misyonlarını nasıl uygulayıp yada uygulayamadıklarının önemli belirtilerinden biri kullanıcı yani bilim insanlarının bilgi arama hareketlerini ileri görüşlülük yapıp önceden tahmin ederek onların bilgi ihtiyaçlarını karşılama yada karşılayamama durumudur. Genelleme yapacak olursak kütüphanelerin temel ve en büyük amacı bilgi arayıcılarının bilgiye ulaşımını en hızlı hale getirme ve ihtiyaç duyulan bilgiyi kullanıcının istediği zamanda ulaşmasını sağlamaktır. Kullanıcıların bilgi arayışlarının, bilgiyi arama hareketlerinin sunulan hizmetin ihtiyacı karşılaması yani tatmin olma düzeyinin belirlenmesi ve bunun doğrultusunda bilgi kaynaklarının verdiği hizmeti kullanıcı odaklı olarak planlaması ve sunması tüm bilgi merkezleri veya bilgi sistemleri açısından büyük önem teşkil eder. Her sektörde olduğu gibi kütüphane sektöründe de kendisine ait hitap ettiği bir kullanıcı grubu bulunmaktadır. Mesela üniversite kütüphanelerini ele alacak olursak bu kütüphanelerin kullanıcı gruplarının büyük yüzdesini öğretim üyeleri oluşturmaktadır.

1.1 BİLGİ ARAMA DAVRANIŞI

İnsanların ve hareketlerinin bilimsel olarak incelenme yöntemleri gün ilerledikçe değişmektedir. Kişinin davranışları ve bu davranışların nedenleri, davranışı yaparken ki amaçları ve özellikleri çeşitli bölümler tarafından “davranış bilimleri” ana başlığının altında incelenmiştir ve incelenmektedir.

İnsan davranışı birçok etmenden etkilenmektedir. Biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yönler bunlardan yalnızca birkaç tanesidir. Belirli bir olay karşısında değişik davranışlar gösteren bireylerin davranışları çeşitli şekillerde yorumlanabilir. Bu davranışları yorumlamak için kullanılan yöntemlerde birbirinden farklı olabilir. Bütün bu yöntemlerin tek amacı vardır. Oda şüphesiz ki birey davranışlarının daha iyi ve daha objektif bir şekilde analiz edebilmektir.

Davranışı tekrar tanımlamak istersek, insanın çeşitli olaylar karşısında değişik çevre şartlarında ayak uydurarak verdiği bütün tepkilerdir. İnsan faaliyetlerinin tümü sinir sistemi, sinirsel ve kassal bağlar yönünden incelenebilir. Davranış kelimesi öncelikle kişinin bireysel yada toplu olarak gösterdiği eylemler olarak tanımlanabilir. Bireyler aynı fabrikanın aynı imalatları değillerdir. Her birey her olaydan aynı tepkiyi veremez davranışları farklıdır. Durum böyle olunca bütün insanların aynı olaya aynı tepkiyi verip aynı şeyi düşünmesi beklenemez. Bireylerin birbirinden farklı olması farklı düşünmesi ve farklı davranmasının en önemli etmeni şüphesiz ki psikolojileridir. Her birey bir başka bireyden farklı yaşamını sürdürür farklı düşüncelere sahiptir ve zaman geçtikçe kendine has düşünceleri davranışları özellikleri yani kısaca benliği oluşur. Bu farklılıklar neticesinde her bireyin farklı şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Biyolojik bir canlı varlık olan insanlar karşılaştığı özel durumlarda farklı davranışlar sergileyen ve psikolojik, kültürel ve sosyal yönüne önem verilen bir varlıktır. Kişilerin her davranışının bir nedeni vardır ve bu davranışların ana temelinde de başka sebepleri vardır. Kişi bazı etkenlere tepki gösterirken bazılarına karşı tepkisiz kalabilir (Erdoğan).

Kimi davranışlar kolaylıkla kimileri ise zor şartlarda anlam kazandırılmaya kazanılırken bazen hiçbir yorum yapılamayabilir. Freud birey davranışlarının temel sebeplerini kişinin bilinci, bilinçaltı ve bilinçdışı olmak üzere birbirinden farklı üç ana başlık altında sınıflandırmış ve incelemiştir. Freud'un bu yaklaşımı "topografik kuram" adıyla anılmaktadır (Yonbastı).

Kütüphane ve bilgi bilimle ilgili birçok araştırma yapılmış ve elde edilen sonuçların verilerinde büyük bir kısmın kullanıcı yani bilgi arayıcı çalışmalarına odaklı bir yol izlendiği görülmektedir. Bu düşünce Library Literature, Library and Information Science Abstracts ve Online Computer Library Center'deki biyografilerin birçoğu ile ispatlanmıştır. Bilgi arama hareketlerinin modellenmesi, günümüz şartlarında araştırmacıların çok tartıştığı bir konu olmuştur (Ocholla).

Bilgi arama eylemi aşamaları olan bir süreçtir ve bu süreç bilgiye ihtiyaç duyulan anda başlayıp bilgiye ulaşıp ihtiyaçlarını karşılama ve amacına ulaşmasıyla sona erer. Kısacası bilgi arama eylemi kimi ihtiyaçları karşılama ve amaçlara ulaşma metodudur. Bireyin bilgi arama teknikleri (makaleden veya kütüphaneden bilgi taraması yapmak gibi), Manuel yapılan bilgi arama yöntem ve sistemleri bilgisayar ile birey arasındaki iletişim sistemlerine odaklı dünya çağında yapılan eylemleri içine almaktadır (Wilson).

Neticede bilgi arama eylemi insan ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla bilgiyi edinme ve kullanma sürecinde uygulanan eylem ve yaşanan şeylerdir. Varolan bütün kütüphanelerin amacı bilgiye ihtiyaç duyan kişinin bilgi ihtiyacını kendisi karşılama isteğidir (Uçak).

Teknolojideki yeni gelişmeler kütüphanelerdeki özellikle üniversite kütüphanelerinde verilen hizmetlerinde ortaya çıkan değişimler, kullanıcı eylemlerini de gerek olumlu gerekse olumsuz yönde etkilemiştir (Kaygsuz).

1970'li senelerde bilgi ve iletişim tekniklerinin kütüphanelerde değiştirdiği en önemli gelişme şüphesiz ki katalogların özellikle kart kataloglarının bilgisayar ortamında ortak alanlarda paylaşılmasıdır. Bahsi geçen gelişmenin üzerinden zaman geçmesiyle dahada gelişmiş yani değişmiştir. Günümüzde artık hemen hemen her üniversitenin kütüphanesi sahip olduğu bilgi kaynaklarını internet üzerinden 7/24 aralıksız hizmet verebilecek kadar geliştirmiş ve düzenlemiştir. Yüzyıllar boyunca geleneksel eski kütüphanelerde bilgi kaynaklarına ulaşım zorlukla olurken şimdi çok kısa bir zamanda evden, işten kısaca istenilen her yerde o a bilgi nerde gerekiyorsa orda istediği bilgi kaynağından faydalanabilme imkanına sahiptir.

Daha önce konu başlığı yazarın adı veya eser adı ile kütüphaneden araştırma yapılırken artık insanlar günümüz şartlarında yeni bilgi sistemleri ile daha çok kaynağa daha kolay ve daha hızlı bir şekilde ulaşabilmektedir. Bu durum kişiler için en önemli yararı şüphesiz ki dünya çapında erişebileceği birçok kaynağın olması ve yaşanan gelişme ve değişmelere kolay ulaşabilmesidir.

1.2 KÜTÜPHANELERİN İNTERNET ÜZERİNDEKİ AVANTAJLARI

- a.** Araştırma yapan bireyler ve bilgiye ihtiyaç duyan kişiler lüeratür incelemesi yapıldığında onlarca kitabı yada cilti tek tek incelemek yerine evrimii veri tabanı sayesinde kısa sürece istenilen bilgiye ulaşmak mümkündür. Geleneksel kütüphanecilikte sadece kütüphane çalışma saatleri arasında yapılabilen araştırmalar günümüz şartlarında istenen yani ihtiyaç duyulan zamanda mekan sınırlaması olmadan daha kısa bir zamanda kolay bir şekilde ulaşılabilmektedir.
- b.** Bilgi araştırması yapan kişiler kütüphanelerde sadece abone olduğu makale dergi yada gazeteden faydalanabilirken günümüz şartları kütüphanecilikte e-dergi e-gazete gibi digital bilgi kaynaklarından zaman kısıtlaması olmaksızın istediği yerde ihtiyaç duyduğu anda web sitelerden araştırıp bilgiyi bulur ve kullanır.

1.3 BİLGİ KAYNAK KARŞILAŞTIRMASI

Eski bilgi kaynakları ile günümüz bilgi kaynaklarının kıyaslamasını yapacak olursak bilgiye istenilen zamanda daha kısa mekan kısıtlaması olmadan daha çok kaynağa ulaşılabilmesi yönünden günümüz bilgi kaynakları daha çok tercih edilmektedir. Günümüz şartlarında kişiler bilgi kaynaklarının kütüphanelerde hizmete girmesini beklemek yerine elektronik ortakpaylaşım yerlerinden ulaşmayı tercih etmektedir. Bununla doğrultulu olarak kütüphaneler basılı kaynaklar yerine elektronik aboneliklere yönelmiştir. Günümüz şartlarında iletişim ve bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle kütüphanelerin verdiği hizmetlerde değişiklikler meydana gelmiştir. Bu durum sosyal, ekonomiki kültürel ve psıkolojik açıdan değişimlere neden olmuştur.

Kütüphanede bilgi ihtiyacını karşılamak için yıllardır uyguladıkları yöntem ve alışkanlıkları bir anda değiştirerek yeni davranış biçimleri elde etmişlerdir. Bunun nedeni gelişmelere ayak uydurulmasıdır. Günümüzde önemli bir kısmı olan bu gelişme ve değişimleri genç nesiller daha kolay bilimde kabul etmiş yani benimlemiştir. Orta yaş grubu insanları ve yaşlılar bu değişim ve gelişim sürecini daha zor bir şekilde kabul etmiştir. Fakat demografik özelliği ne olursa olsun insanlar gelişmelere ayak uydurmuştur (Kaygusuz).

Günümüz bilgi çağı ve bu çağın kaynaklarının ortaya çıkmasıyla bilginin dijital ortamda saklanması, sunulması, kullanılması, paylaşılması ve bireylerin erişimine sunulması bilim insanların davranışlarını büyük ölçüde etkilemiştir. Dijital ortamın bilgi araştırma ve kullanma eylemine etkisi bilgisayar teknikleri eğitim bilimleri okuma arama okuryazarlık gibi dallara araştırma ve inceleme konusu olmuştur. Günümüz kütüphanecilikte dijital ortamda paylaşılan bilgilerin ve kaynakların artması ve kullanıcıların bu kaynakları ihtiyaçlarını giderilmesi için ayırdığı zamanın büyük oranda azalması ve bu mekanın bilgi arama davranışına etkiside bilim adamlarının araştırmalarında gündeme gelmiş ve merak konusu olmuştur. Kimi bilim adamlarına göre kütüphanecilikteki bu gelişme dijital ortamda bilgilerin derlenmesi toplanması saklanması ortak alanda hizmete sunulması dijital ortamda dağınık halde bulunması bireylerin bilgilere geleneksel kütüphanecilikle değil günümüz sistemleriyle ulaşması kullanıcı ve bilgi arayıcılarının okuma alışkanlıkları olumsuz yönde etkilemektedir.

Birkez dijital ortamda değişen yenilikler ve gelecek olan genç nesiller bilimsel çalışmaların uzun zamanlı ve eleştiriye açık olarak okumakta incelemekte ve yorumlamakta zorlanmaktadırlar (Healy ve Birkerts).

Geleneksel kütüphaneden günümüz kütüphaneciliğine geçiş, okuma alışkanlığının varlığını tehdit etmekte ve sona ermesine neden olmaktadır. Yeni teknolojik gelişmeler yeni alışkanlıklar yeni araştırma yöntemleri bilgiyi üretme ve paylaşma alışkanlığı özellikle bilim adamlarına sunulmakta ve kişilerin bilgi arama davranışlarını değiştirmektedir (Liu).

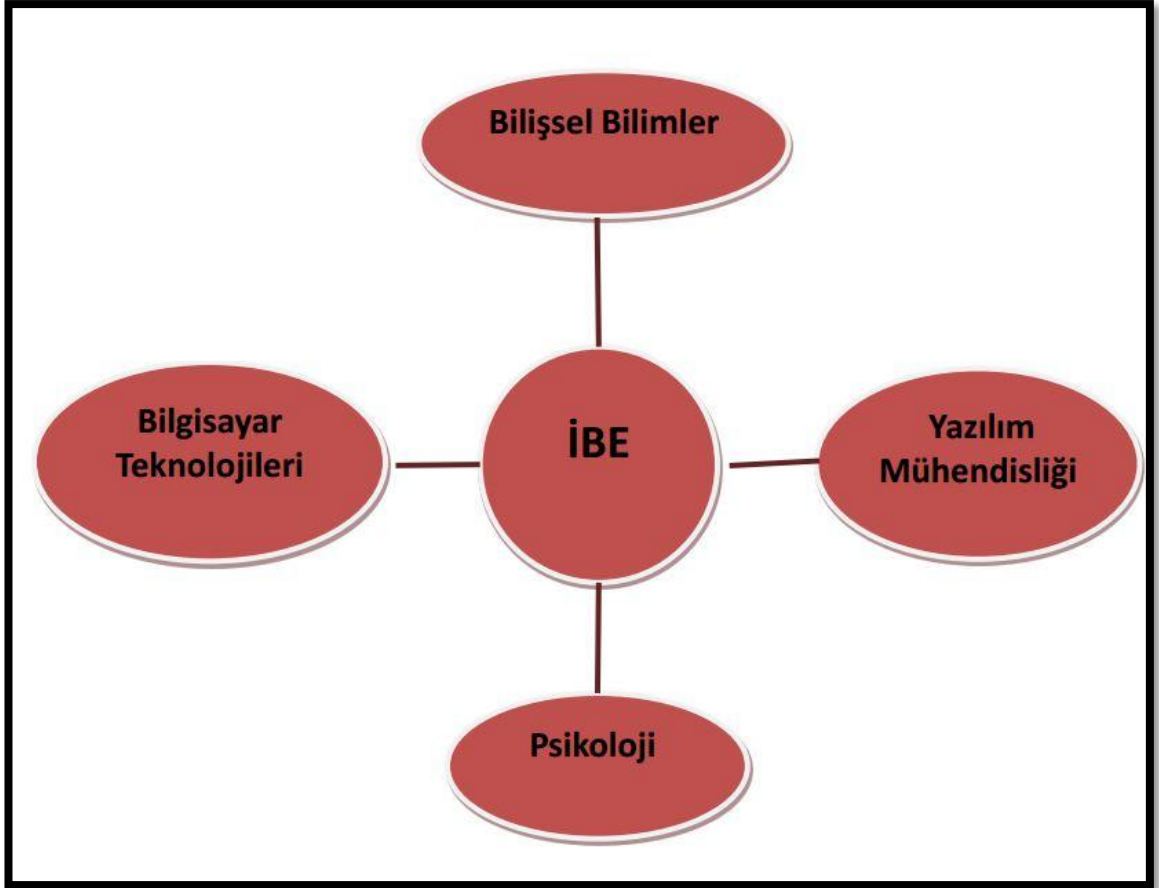
2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1 İNSAN BİLGİSAYAR ETKİLEŞİMİ

İnsan Bilgisayar Etkileşimi (İBE) sisteminin amacı bilgisayarı daha hızlı ve insana daha doğal gelecek yollarla kullanılabilir hale getirmektir.

Kullanıcı ile iletişim sağlayan gibi hissedilen bilgisayar objesi/nesnesi genel olarak bilgisayar sistemleri ve elektronik araçlar olarak da kavramlandırılır. Donanımlı ve yazılımlı olan bu sistemlerin tasarımında kullanıcı arayüzleri kullanıcının bilgi sistemleriyle etkileşimi ve bu sistemi benimleyebilmek için sarfettiği çabayı etkileyen temel maddelerden yalnızca bir tanesidir. Bu anlamda İnsanın Bilgisayarla Etkileşimi kullanıcı yani bireylerin elektronik araçlarla olan iletişim ve etkileşimin inceleyen bir disiplin dalı olarak tanımlanabilir. Temelinden bilgisayar arayüz kavramı yatan etkileşimli mevcut sistemlerin kullanıcı kişiyle etkileşimini olumlu yönde etkilemek ve memnuniyet oranını arttırmak amacıyla yeni tasarımlar geliştirip mevcut düzeni değiştirerek halkın ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamıştır. Bölümler arası bir araştırma alanı olan Bilgisayarın İnsanla Etkileşiminin her olayda olduğu gibi tarihsel bir geçmişi yani temeli vardır. Bireylerin algılama düşünme yorumlama anlama işleme ve hatırlama gibi bilişsel süreçleri olan tamamıyla birey odaklı çalışmalar bu disiplinin temelini oluşturmaktadır. Bununla beraber Bilgisayarın İnsanla Etkileşimini genel olarak bilgisayar bilimleri (arayüz ve uygulama tasarımı) öncelikli olmak üzere, insan faktörleri, endüstri mühendisliği, ergonomi, iletişim yada antropoloji gibi değişik dalların ortak çalışma konusu oluşturabilecek bölümler arası bir alandır. Sistemle insane arasındaki etkileşim sürecinin ön planda olduğu araştırmalarda sistem olarak adlandırdığımız kısımda (tasarım, işleyiş, teknik, işletim sistemi, programlama aşamasındaki dilleri vs.) insan olarak nitelendirdiğimiz kısımda ise (kişinin demografik özellikleri. Bilgisayarla insan etkileşimi ile ilgili yapılan araştırmalardan bir diğeri is Bilişsel Modelleme’de kişinin bilgisayar arayüzleri ile iletişim süreci aşamasında yaşadığı bilişsel, motor ve algısal dönemler detaylı olarak incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

Şekil 2.1: İnsan Bilgisayar Etkileşimi 1

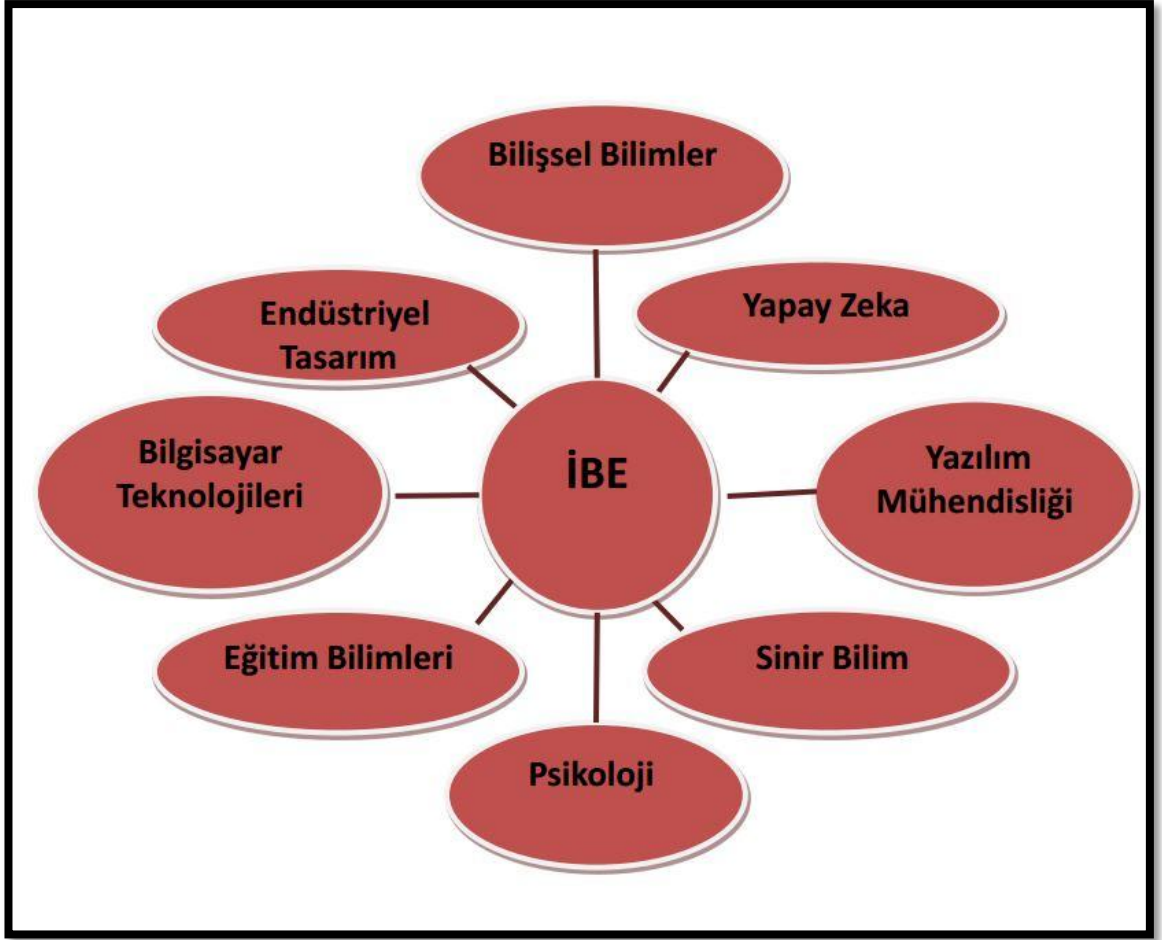

Kaynak: <http://www.tandfonline.com/doi/mlt/10.1080/10572317.2008.10762764>

Konusu geçen alandaki incelemelerin başlangıç aşamasında bilgisayar sistemleri ve bilgisayarların yazılımlarının kullanımı açısından tasarım konusunda fazla özen gösterilmediği görünmektedir. Lakin zaman geçtikçe bu düşünce tersine dönmüştür. Bu sebeple Bilgisayarla İnsanı Etkileşimi (Computer Human Interaction (CHI) adıyla isimlenen araştırma dallarında etkileşimin yani bireyin kullanıcı nedeni üzerinde odaklandığının kavranması ile beraber terminolojik bir yenilemeye uğrar. Bilgisayar ve insan etkileşiminde birbiriyle aynı olmayan iki işlemci olan bilgi kullanıcısı ve sistem yani bilgisayarlar etkileşime girmektedir. Bu etkileşimde kişi hedeflerine ve duyduğu ihtiyaca göre bir tasarım grubu ile döngülü bir şekilde (iterative) düzenli bir süreci yaşamaktadır. Mevcut sistem kişilerin görevlerine ve ihtiyaçlarına hitap etmek ve onları gidermek için bulunmaktadır. Söz konusu etkileşimde bireylerin sistemleri daha etkili ve daha geniş kapsamlı bir şekilde kullanabilmeleri ve en kısa yani basit yoldan kavrayabilmesi için kullanıcı odaklı bir yaklaşımla kendini yenilemede geliştirmektedir.

Şekil 2.2: İnsan Bilgisayar Etkileşimi 2

Kaynak: <http://www.tandfonline.com/doi/mlt/10.1080/10572317.2008.10762568>

2.1.1 Kullanabilirlik Temelleri

Kullanıcının sahip olduğu materyallerin kullanılabilmesi mevzusunda çalışmalar disiplinler arası aynı anlama gelen İnsanla Bilgisayar Etkileşimi'nin araştırması incelemesi konu başlığı olmuştur. Bu disiplinde temel ilke bireyin bilgisayarla etkileşimini kullanıcı ihtiyaçları çerçevesinde verilen hizmetler hakkında detaylı bilgiler sunmaktadır. Bununla beraber inceleme konusuyla ilgili dijital kütüphaneler ve bu kütüphanelerin web sitelerinin ne kadar kullanıldığı ile ilgili yapılan araştırma ve incelemelerde sahip olunan literatürün yorumunu ve değerlendirilmesini yapmaktadırlar.

2.1.2 Kullanıcı Merkezli Tasarım

Kullanıcı Merkezli Tasarım yani kısaltmasıyla (KMT) yaklaşımı bireylerin ihtiyaç ve beklentileri neticesinde arayüzde yani sistemde kullanılabilirlik odaklı ve memnuniyeti artırıcı çalışmalar yapan mevcut sistemi değiştirip geliştirme amacına dayanan bir yaklaşımdır. Kullanıcı merkezli tasarıma göre bireyler sistem odaklı çalışmaların tasarımıyla farklı olarak bu tasarım ve üretim sürecinin doğrudan içinde yer almaktadır. Bireylerden elde edilen bilgilerle sistemin kullanılabilirlik oranı, kullanım bakımından kolay olması ve erişilebilirliğinin değişmesi ve geliştirilmesi bu tasarımın temel amacı kısaca odak noktasıdır. Kullanıcı merkezli tasarım kavramı insanın bilgisayarla iletişimi konusunda kilometre yapıldan biri olarak kabul görmüş (Norman ve Draper'in User-centered System Design: New Perspectives on Human-Computer Interaction) isimli çalışmasının bulunduğu kitabın yayımlanması ardından popülerlik ve tanınırlık kazanmıştır. Söz konusu çalışmada sistemlerin bireye odaklı tasarım yapıldığı bu sebeple de arayüz tasarımları yapılırken bireylerin arzuları ihtiyaçlarının daha önemsendiği ve ön planda olduğu görülmüştür. Yazılım uygulamaları tasarımında kullanılan teknikler ise genellikle teknik ve sistemsel zorunlulukla alakalı olmaktadır. Bununla beraber yazılım için teknik ve fonksiyonel zorunluluğun yanı sıra bireylerin de ihtiyaç ve istekleri aynı ölçüde önem teşkil etmektedir. Kullanıcı merkezli tasarım kolay kavranabilir sistem tasarımlarına bireylerin özelliklerini yansıtmayı başarmıştır. Kullanıcı merkezli tasarım kişilerin aktif bir şekilde bulunmasını bireylerin görev ve niteliklerini (tasks) konusu ile alakalı zorunluluk belirlenmesini ve değişik bölümlerden gelen bir tasarım grubunu ile döngülü bir şekilde işleyen bir tasarım aşamalarını zorunlu kılmaktadır. 1985 yılında Lewis ve Gould kullanıcı merkezli tasarım sürecini üç ayrı ana başlık altında incelemiştir. Bu başlıklardan şu şekilde bahsedebiliriz:

- a) **Bireyler ve sorumluluklarına daha önceden odaklama:** Sisteme ihtiyaç duyan mevcut sistemi kullanacak hedeflenmiş bireylerin ihtiyaçları, özellikleri, amaçları, hedefleri, becerileri ve mevcut sistemden beklentileri bire bir gözlenmesi çok büyük önem teşkil etmektedir. Bu yöntemler bireylerin ihtiyaçlarını bilişsel ve psikolojik yönlerini sistemlere karşı olan tutumunu daha detaylı ve daha objektif bir şekilde gözlemlemek ve bilgi edinmek daha kolay olacaktır.

b) Ürün Kullanımının Değerlendirilmesi: Ürünlerin arayüz tasarımları gerçek kullanıcılar sayesinde kavranması ve öğrenilmesinin kolaylığı ölçülebilir ve değerlendirilebilir.

c) Döngüsel Tasarım: Ürünün değişme ve geliştirme sürecinde tasarımların kullanıcı ihtiyaç ve beklentileri bakımından değerlendirilecek ve tekrardan incelenip geliştirilecektir.

Uluslararası standartlar örgütünün (ISO) 13407 nolu İnteraktif Sistemler için Kullanıcı Merkezli Tasarım Süreci adlı standartlarına göre Kullanıcı Merkezli Tasarım “bir olayı planlama, geliştirme, ölçme ve uygulama” aşamalarında yürütülüp tasarım şekli şu biçimdedir:

A. Kullanıcı merkezli tasarımların işleniminin tasarlanması

B. Kullanıcı odaklı tasarım işlemlerinin planlanması

C. Sistemlerin zorunluluk tanımlanması için kullanım bağlamının belirlenmesi

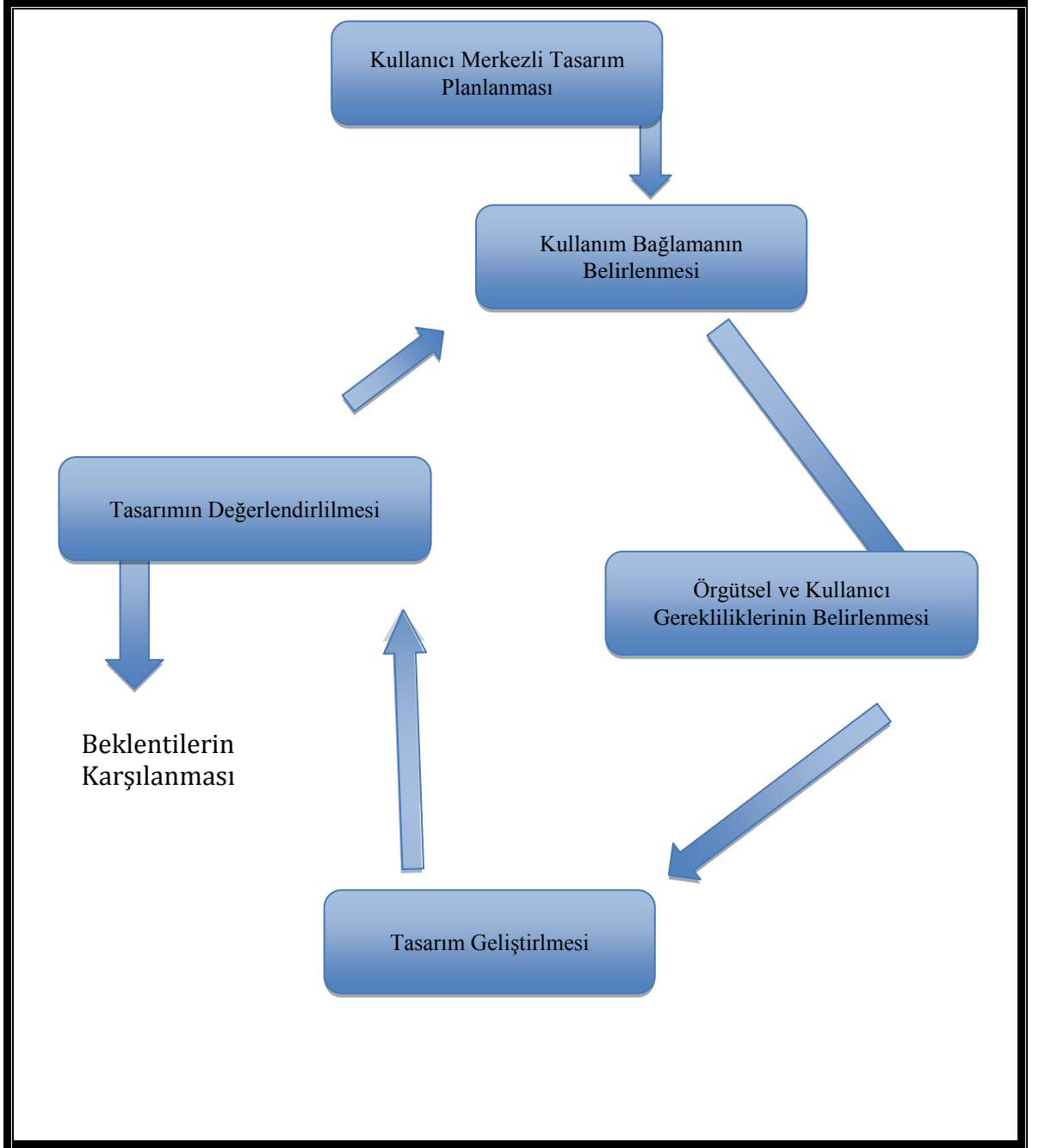
D. Bireylerin ihtiyaçların kavranması ve belirlenmesi

E. Sistem ve kullanıcı arayüzünü esnek ve döngü şeklide belirlenmesi

F. Kullanılabilirlik durumunun incelenmesinin yapılması

ISO 13407’yi incelediğimizde kullanıcı merkezli tasarım aşamalarını sistem arayüzlerinin etkinlik ve memnuniyet oranının yükseltilmesi nedeniyle insan özellikleri ve ergonomi verilerini bir arada inceleyen bölümler arası bir iletişim olup yenilenen bir tasarım süreçlerini gerekli kılmaktadır. (şekil 2.3)

Şekil 2.3: ISO 13407 Kullanıcı Merkezli Tasarım Döngüsü

Kaynak: Uçak, N. Ö. (1999). Sosyal ve insan bilimleri alanlarında bilgi gereksinimi ve kullanımı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 16(1), 115-128.

Tasarımlar belirlenen bir kullanım anlamında ve hitap ettiği belirli kullanıcılar tarafından belirlendiği için hedef kitlenin özellikle hobi, beceri, eğitim, sosyal vs gibi alanlarda amaçlarına kullanım nedenlerine görevlerine uygun olarak tasarlanmıştır. Bu

sebeple tasarımın planlarının çıkartılması aşamasında arayüzün kullanım bağlamının iyi bir şekilde analizlenmesi gerekir.

Sisteminin kullanılması ve verilen hizmetin kalitesi kullanılabilirliği büyük miktarda önemlidir. Bu bağlamda kalite sistemin gelişmesiyle eşdeğer orandadır. Kullanıcı merkezli tasarım sürecinde bireyler hakkında bilgi alabilmek amacıyla kullanılan birçok açıdan teknikler vardır. Bu tekniklerin en önemli olanlarını sıralamak gerekirse kullanıcı testi, görevlerin analizi, katılımcı tasarım ve kağıt üzerinde prototiplemelidir.

2.2 E - KÜTÜPHANELER

Bu konu başlığı altında saymak gerekirse elektronik kütüphaneler ve kütüphane web siteleri mevzusunda veri alma, elektronik kütüphane web siteleri odaklı incelemelerinin genel bir değerlendirilmesi yapılabilir ve bu incelemelerin alan araştırmaları bakımından katkı sağlayıp sağlamamasına değinilmektedir.

2.2.1 Dijital / E - Kütüphaneler

1990'lı yılların başlamasının ardından iletişim ve veri teknolojilerindeki değişimleri kütüphaneler de büyük ölçüde değişim içinde bulunmuşlardır. Eğitim ve inceleme faaliyetlerinin vezgeçilmez bütünleyicileri pozisyonundaki kütüphaneler elektronik ortamda yayınlanan veri kaynakların ve hizmetlerin yoğunlaşması ile beraber geleneksel ortam koşullarının sınırları dışında web üzerinden zaman ve mekan bağımsız olmak kaydı ile hizmet sunulmaktadırlar. Günümüz şartlarında yoğunluk elektronik veri kaynaklarına odaklı ağ ortamında hizmet veren kütüphaneler birer bilgi web ortamları (Information Gateway) olarak işlem görmeye başlamışlardır.

Kütüphaneler ağ ortamında verdiği hizmetler ile beraber sınırlarının haricinde mekan bağımsız olarak hizmet sunmaya başlamışlardır. Elektronik veri kaynaklarının büyük miktarda zenginleşmesi, metin, ses görsel gibi değişik formatlarda ve birbirleri ile etkileşim halinde hizmet içeren biçim değiştirmesi ile beraber günümüz şartları yeni nesillerin kütüphaneleri ağrlıklı olarak “digital ve elektronik kütüphaneler” adı ile adlandırılmaya başlanmıştır.

Günümüz dijital kütüphaneler kısaca “düzenlenmiş dijital veri koleksiyonları” adı ile anılmaktadır (Lesk).

Dijital kütüphaneler “dijital format’ta depolanan ve ağ konusunda erişilimi sağlanan diğer verilen hizmetler düzenindeki veri koleksiyonları” şeklinde tanımı yapılmıştır.

2002 yılında Bainbridge ve Witten’e göre dijital günümüz kütüphaneciliği “görüntü ses yada yazı gibi formlarda yer alan dijital veri koleksiyonları’ndan ibarettir. 2001 yılında Lyman ise şöyle belirtmiştir“ Dijital kütüphaneler değişik medyalardaki analog dökümanların sonradan modernleştirilmiş yeni sürümlerini de içine alan kütüphaneler, orjinal bir dijital formlarda yaratılan materyalleri içeren kütüphaneler bilgi tabanlarında yer alan değişik formlardaki sınıflandırılma bilgi koleksiyonlarını içeren veri kütüphaneleri ve değişik elektronik dökümanları içeren dijital iletişim kütüphaneleri olarak dört farklı başlık altında incelenmektedir. Demin bahsettiğimiz tanımlarda da yer aldığı üzere dijital kütüphaneler değişik formlardaki dijital koleksiyonlara ağ ortamlarından erişim sunulan yerler olarak görülmektedir.

Elektronik kütüphaneler geleneksel eski kütüphaneler ile kıyaslandığında veri kaynaklarının elektronik ortamda kayıtlı olması kaynaklara uzaktan hızlı erişim imkanı ve bireylere araştırma esnekliği sağlaması gibi temel avantajları vardır. Geçmişten günümüze incelediğimizde temel misyon bilgi kaynakları ile bireyleri bir araya getirilerek kütüphanelerin birer veri web geçidi adıyla etkilediği, web odaklı verilen hizmetlerin kullanılabilirlik oranı birey odaklı tasarımı ile çok önemlidir.

2.2.2 E - Kütüphanelerde Kullanılabilirlik Araştırmaları

Çevrimiçi kataloglardan bilgi tabanlı elektronik dergiler ve dijital belge sağlama gibi farklı türde veri kaynaklarının ve verdiği hizmetlerinin web üzerinden vermesi günümüz kütüphanelerini web siteleri bilgi vermesi danışma imkanı araştırma kolaylığı ve eğitim verme gibi temel amaçlara hitap edilmektedir.

1996 yılında Kling ve Covi’ye göre kütüphanelerin web siteleri de bir tür dijital kütüphane olarak kabul görmektedir.

Değişen teknolojiye biçim değiştiren bilgi hizmetlerinde kullanıcılar bilgi kaynaklarına

çoğunlukla elektronik verileri ve uzaktan ulaşımı tercih etmektedirler. Bu bakımdan incelendiğinde veriye ulaşım faaliyetlerinde önemli avantajlar veren elektronik veri kaynaklarından gerek sayıları gerekse formlarındaki büyük miktardaki artı kullanıcılar için veri yüklemesine ve bununla beraber de bilgiye ulaşım mevzusunda sorun yaşamalarına sebep olmaktadır. Heterojen bir birey yapısına sahip olan kütüphane web sitelerine içerdiği ve görev edindiği yoğun olduğu karışık bir sisteme sahip olmaktadır (Hudson).

2001 yılında McGray ve Gallagher elektronik kütüphanelerin oluşturulmasında önemli ilkelere birinin ulaşılabilir bir sistem tasarımına sahip olması vurgulanmaktadır.

Kütüphanelerde web sitelerinin kullanılması veri iletişim etkinliğini sağlama odaklı önemli bir araç ve bireylerin elektronik kütüphaneleri kabul oranında üzerinde de etkili bir olaydır (Battleson ve diğerleri).

Kullanıcıların veri arama kaynaklarını kolay ve hızlı bir şekilde erişmesi site arayüzlerinin kullanılabilirliği ile doğrudan ilişimdedir (Campbell).

Bir sistemin kullanılabilirliği en iyi o sistemlerin kullanıcısı tarafından tanımlanmıştır bu sebeple kullanıcıdan bağımsız tasarımların kullanıcı beklentilerini karşılaştırma oranları düşüktür. 1996 yılında Kling ve Covi kullanıcı düşüncelerin kütüphane kullanılabilirliği konusunda incelemeleri üzerindeki önemli etkisi vurgulanmıştır. Kütüphane ve bilgi bilim alanlarında bireylerin araştırmaları ve kullanıcı davranışları ile ilgili araştırmalarda çok uzun ve derin bir geçmişe sahiptir.

Bununla beraber kütüphane web sitelerinde ve bilgi sistemlerinin kullanılabilirliği ile ilgili çalışmalar kısmen yeni bir sistemdir. 1996 yılında elektronik modern kütüphaneler kullanılabilirliği ile ilgili literatürlerde çalışma sayısında yalnızca iki iken bu sayı web'e dayalı elektronik kütüphane erişimlerinin yaygınlaşması ile birlikte 2000'li yıllardan itibaren artış gösterdiği görülmektedir (Jeng).

Elektronik kütüphane kullanılabilirliği ile ilgili incelemeler içerdiği bilgiler dolaşımı ve erişilebilirliği kütüphane kullanılabilirliği fonksiyonel arayüz ve memnuniyetinin oranı gibi geniş bir alanda ve farklı değerlendirme fonksiyonları aracılığı ile gerçekleştirilir. 2003 yılında Letnikova akademik kütüphane web sitelerinde uygulanan kullanılabilirliği test

edilmiştir ve çalışmalar geniş bir Alana yayılmıştır. Mevcut literatürdeki elektronik kütüphanelerin kullanılrlığı ile ilgili incelemelerin geniş bir alanı akademik kütüphane web sitelerine uygulanan kullanılrlığı ile ilgili uygulanan anket ve testlerle ilgili olgular ve sunumlarının oluşturulduğu görülmektedir. Olguların sunumlarını kütüphane web sitelerini ve elektronik veri kaynaklarının kullanımı konusuna ağırlık verilmektedir.

Öğrencilerin, menu seçiminde, etkilenme (labeling) ve içeriğinin yapılandırması ile ilgili problemler sebebiyle aramaya nereden başlayacaklarını ve kaynaklara hangi başlıklar ile ulaşacakları konusunda zorlanmışlardır (McGillis ve Toms).

2000'li yıllarda Dickstein ve Mills'in Arizona üniversitesi bilgi web geçidi SABIO üzerinde uyguladıkları kullanılabilirlik ölçülebilirlik çalışması, kütüphane web sitelerine yönelen alandaki ilk örnek uygulamalardan yalnızca biridir. Bu incelemelerde, sırasıyla, değerlendirme, bilişsel davranış, kart sıralama ve kullanılabilirlik testi yöntemleri aracılığı ile değerlendirilen siteye ilişkin elde edilen veriler araştırmacılarda sunulmaktadır.

Kütüphanelerin web sitelerinde içindikilerin yapılandırılması ve bilgi yapısının kullanılrlığı üzerinde önemli rol oynamaktadır. Araştırmacılar bilgi ihtiyacı ile bilgi arama davranışını sağlamak amacıyla kullanıcı çeşitlerini unsurlarına yönelik incelemelere dönüştürmüştür.

Üniversite eğitimcilerin kütüphane web sitelerinde çevrimiçi menü kullanımı ve veri tabanı seçilmesi yeteneklerin değerlendirilmesi için yapılan bir araştırmada işlenen konu başlıklarının birey beklentilerinin uygun seçilmesi ve ekran yerleşiminin kaynak çeşidine uygun olarak düzenlenmesi öğrencilerin veri tabanına seçimlerini daha kolay sağlayabildikleri fark edilmiştir. Bireylerin elektronik kütüphanelerin web sitelerine olan iletişiminin derecelerini büyük oranda bireyin arayüzlerde uyguladığı birçok özelliğın ne ölçüde ne kadar kaliteli ve iyi anlaşıldığı belirlenmektedir.

Uygulanan kullanılabilirlik testlerinde indeks catalog yada referans gibi veri tabanı terimleri kütüphanecilikte tanık gelen kavramlardan oluşmaktadır. Kütüphanecilik web sitelerinde farklı terimler kullanmak yerine yazı bul konuyu ara şeklinde doğrudan bir dil kullanarak kolay anlaşılır bir şekilde belirtilmiştir (Allen).

Bireylerin kütüphane özellikleri ve kaynakları nasıl seçtiği ile ilgili yaşanan zorluklar okur-yazarlık oranını etkilemektedir. Bireylerin kütüphane kataloğunu ve bilgi tabanını hangi şekilde kullanılabileceğini bilmektedir (Chisman ve diğerleri),

Söylenilen bu kavramları ve özellikleri birbirine çok sık karıştırılmaktadır. Bu hatalar arayüz tasarımına bağlı bir sorun olmaktan ziyade insanların bu konuyla ilgili eğitim almamalarından kaynaklanmaktadır.

Web kullanan bireyler için yön kaybı kullanıcı huzursuzluğu ciddi oranda önemlidir. Sitenin veri yapıları ve içindekiler bölümünün düzenlenmesinin karmaşası dolaşma alanlarındaki yetersiz hizmet alanındaki başlıklar web ortamındaki yön kaybının sebepleri arasındaki en önemli nedenlerden yalnızca bir tanedir. Bu sebeple kütüphanelerde bulunan web sitelerinde sitenin içindekileri bireyin rahat ve kolay bir şekilde anlaşılacağı biçimde yapılması konu başlıkları ve bağlantıları açısından seçilen hitaplar bireyin ihtiyaçlarına ne oranda hitap ettiği ile ölçüldür.

Yukarıdaki paragrafta belirtildiği üzere literatüründe bulunan olgu niteliğinde araştırmalar kütüphane web sitelerine ilişkin kullanılabilirliği problemleri ile ilgili tanımlayıcı veriler içermektedir. Ayrıca bu anlamda yürütülen çalışmalarda çoğunluklu kısmı deneklerle gerçekleştirilmiştir. Bu sistemli çalışan araştırma modeline ve istatistiksel değerlere dayalıdır.

Bireylerin testlerini nasıl kullandığı anlamında değişik sonuçlar bulunabilir. Bu durumda birçok örnekle de sabitlenilmiştir. Bu durum geçerli olup olmadığını gözler önüne sermektedir. Mevcut literatürdeki bazı çalışmalarda elektronik kütüphane Web sitelerinin kalite değerlendirmeleri için kullanılacak temel kriterler ve otorite kılavuzların varlığına duyulan ihtiyaç vurgulanmaktadır. Kuzey Amerika'dan rastgele seçilen 40 üniversite kütüphanesinin web sitelerinin tasarım ve organizasyon kalitelerinin değerlendirildiği bir çalışmada çoğu sitenin kötü tasarlandığı, tasarım hatalarının başında dolaşım sorunları, bağlantı sayıları ve grafik kullanımına ilişkin sorunların geldiği belirtilmektedir (Stover ve Zink).

Bir diğer çalışmada, Amerikan Araştırma Kütüphaneleri Derneği'ne (ARL) üye 120 kütüphanenin Web sitesi tasarım benzerlikleri ve farklılıkları açısından toplam 7 ana

kategori altında (arka zemin, başlıklar, iletişim ve dolaşım gibi bilgiler içeren altlıklar, içerik/gövde yapısı, sayfa uzunlukları, üniversitenin ana sayfasından bağlantı uzaklığı/adımı ve alan adları) incelenmiştir (King).

Uzaktan eğitim sunan ve Amerikan Araştırma Kütüphaneleri Derneği'ne üye 48 kütüphanenin web sitesinin içerik ve tasarım özellikleri açısından incelendiği bir başka çalışmada, tasarımda “erişilebilirlik” ve “kullanılabilirlik” kriterlerinin önemi vurgulanmıştır (Adams ve Cassner).

Maryland Üniversitesinde 32 katılımcı ile gerçekleştirilen bir odak grubu çalışmasında kullanıcı esaslı tasarım kriterleri belirlenmiş, kullanıcılar için “içerik ve kullanım kolaylığı'nın görsellikten çok daha önemli olduğu sonucuna varılmıştır (Abels ve di erleri).

Bilimsel yada bilgi kaynakları barındıran web sayfaları kalite ölçüsünden az sayıda çalışma yapılmıştır ve bu çalışmalarda genel olarak web sayfanın tasarımına önem verilmektedir. Bazı çalışmaları ele alırsak Kurlgan ve Bayam (2006) 53'ü devlet, 24'ü özel olmak üzere 77 üniversite kütüphanesinin ve diğer tarftanda Bahşişoğlu (2003) üniversitelerin dijital kütüphanelerin web sayfalarını inceliyerek web sayfaların içerik, kolaylık, yenilik, kullanım ve görünümüne önem verilmiştir.

Bu çalışmalardan başka bir arayü olarak Chao (2002) sistemsal bir araştırma kapsamında bilimsel veya dijital kütüphane web siteleri için bir değerlendirme aracı oluşturmuştur. Faktör analizi ile geliştirilen sistemde yazıları, görsel tasarımı, uygunluğu, servisleri, arama alanları, çok yönlü bilgi ve bağlantılar şeklinde 8 kriter ele alınmıştır. Aynı başka bir çalışmada kullanıcı yönlü değerlendirme yöntemi için belirlenen 28 kriter, tasarım ve yapılandırma, bilgi değeri, bağlantılar, gezşnme ve şekil sunum kalitesi ve yenilenmesigibi genel kategoriler altında anlatılmıştır (Clausen).

Biraz önce anlatılan araştırmalar, kütüphane web sitelerine ilişkin değerlendirme kriterleri belirleme ve sistem gelişimine, bilgi kaynakları dijital kütüphane web sayfalarına görsel tasarım farklılığının incelenmesi ve kalite değerlendirmelerine yönelik tanımlayıcı araştırmalardır. Kohang ve Ondrack (2005) ise dijital kütüphane kullanılabilirliği ile ilgili kullanıcı görüşlerini ve kullanılabilirliğin kullanıcılar

tarafından algılanan önemini incelemiştir. Araştırmada Kohang (2004) tarafından geliştirilen ve 12 kriterden (Basitlik, rahatlık, kullanıcı dostluluk, kontrol, okunabilirlik, yeterli bilgi, dolaşılabilirlik, kolay anlaşılabilirlik, erişim hızı, ilgililik, tutarlılık ve görsel sunum) oluşan ölçekli bir anket kullanılmıştır.

Yaş, cinsiyet, eğitim uyruk ve kişilik gibi kullanıcı özelliklerinin söz konusu faktörler üzerinde etkisi olup olmadığı da incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, kullanıcıların Internet tecrübesi ve dijital kütüphane kullanım yetenekleri kullanılabilirliği algılayışlarını etkilemektedir. Kohang (2004) bir diğer araştırmasında ise uzaktan eğitim programlarına kayıtlı öğrencilerin dijital kütüphane kullanımı ile ilgili algılarını incelemiştir.

Son yıllarda olgu sunumlarının sayısındaki artışa rağmen, mevcut literatürde elektronik kütüphanelerin doğasına özel kullanılabilirlik değerlendirme yöntemleri ve araçlarla ilgili araştırmaların yetersiz olduğu vurgulanmaktadır (Chao, Jeng, Kohang, Bargman ve diğerleri).

Dijital kütüphanelerin kullanılabilirlik değerlendirmesine yönelik bir diğer araştırmada ise Ferreira ve Nunes Pithan (2005), Nielsen'in kullanılabilirlik kriterleri, öğrenilebilirlik, verimlilik, hatırlanabilirlik, hata kontrolü ve memnuniyet ile kullanıcıların bilgi arama süreçlerinde ortaya çıkan bilişsel ve duygusal tutumların (duygu, düşünce, eylemler) incelendiği birlikte kullanmışlardır. Ancak dijital kütüphane kullanılabilirliğinin değerlendirilmesine yönelik farklı iki tekniğin bir arada kullanıldığı bu araştırma da toplam 6 denek gibi oldukça az sayıda bir denek grubu ile gerçekleştirilmiştir.

2.2.3 Kuhlthau modeli

- a. Kuhlthau'nun 6 aşamalı süreç modeli Ellis'in modelini tamamlar niteliktedir.
- c. Bilgi aramada süreçleri, davranış ve düşünceleri ele alır.
- d. Başlama (initiation)- seçme (selection)- keşfetme (exploration)- formüle etme (formulation)- toplama (collection)- sunma (presentation) aşamalarından oluşur.
- e. Bu süreçler üzerinde her aşamada etkili olan duygu, düşünce, eylem ve görevler tanımlanmaktadır.
- f. Kuhlthau'nun modeli Ellis'in modelinden daha genel kapsamlıdır.

Şekil 2.2.3: Kuhlthau Süreç Modeli (Kuhlthau's Process Model)

Aşamalar	Başlama	Seçim	Keşfetme	Formüle etme	Toplama	Sunum
Duygular	Değişkenlik	İyimserlik	Karışıklık , hayal kırıklığı, endişe	Anlaşılabilirlik, açıklık	Yön kestirim yeteneği, güven duygusu	Rahatlama, tatmin ya da hayal kırıklığı
Düşünceler	Anlaşılmaz			Netlik	Artan ilgi	Odaklanma
Eylemler	Arka plan bilgi arayışı		İlgili bilgi arayışı		Geçerli bilgi arayışı	
Uygun görevler	Tanımlamak	İncelemek	İncelemek	Formüle etmek	Toplamak, bir araya getirmek	Tamamlamak

Kaynak: Erol Yılmaz: Kütüphanelerimiz ve halkla ilişkiler. <http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak02/u02-15>

Ellis ve Kuhlthau'nun modelleri üzerine, Ellis (1989) ve Kuhlthau (1991) tarafından geliştirilen modeller belli bir araştırma sürecini tanımlar ve evrenseldir. Bu modeller daha çok bilgi arama süreci (information search process) ve öğrenme kuramına dayanmaktadır. Bu modellerde bireylerin bilgiye ulaşma ve değerlendirme aşamalarındaki davranışları ve zihinsel süreçler açıklanmaktadır. Bu modellerin temel eksikliği BAD değişkenleri ve sürece etki eden temel faktörleri dikkate almamalarıdır.

Bilgi arama modellerinde bilgi gereksinimi ve bilgi kaynakları ile ilgili unsurların modele yansıtılması beklenir bu modellerde gereksinimin tipi, bilgi kaynağının türü, bilginin erişilebilirliği ve özelliklere yer verilmemiştir.

Kullanıcıların Web siteleriyle ilgili algılarını etkileyen faktörlerin incelenmesi Web sitelerinin kullanım etkinliğinin sağlanması yönünde önemli ipuçları sunmaktadır. Literatürde yer alan bir kısım araştırmalarda, kullanıcıların İnternet ortamındaki davranış ve tutumlarına etki eden faktörler Davis (1989) tarafından geliştirilmiş olan Teknoloji Kabul Modeli-TAM (Technology Acceptance Model-TAM) çerçevesinde incelenmektedir (Chuan- Chuan ve Lu, 2000; Thong, Hong ve Tam, 2002, Yi ve Hwang, 2003). Kullanıcıların teknoloji kullanımına yönelik tutum ve davranışlarını açıklamayı amaçlayan Teknoloji Kabul Modeli'ne göre “algılanan kullanışlılık (perceived usefulness)” ve “algılanan kullanım kolaylığı (perceived ease of use)” kullanıcıların site kullanım tutum ve davranışlarını belirlemektedir.

Elektronik bir gazetenin Web sitesi üzerinde gerçekleştirilen bir araştırmada “içerik kalitesi, erişim hızı ve erişilebilirlik” faktörlerinin kullanıcı tutumları üzerindeki etkileri TAM modeli çerçevesinde incelenmiş, “içerik kalitesi'ninkullanışlılık algısı'nı etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır (Chuan-Chuan ve Lu, 2000) Buna karşın “içerik kalitesi” ve “algılanan kullanım kolaylığı” arasındaki ilişki kesin değildir. Ayrıca kullanışlılık, kullanım kolaylığı, tutum ve davranışlar arasında ise güçlü ilişkiler mevcuttur.

2.2.4 Teknoloji Kabul Modeli -TAM

çerçevesinde gerçekleştirilen bir diğer araştırmada, öz yeterlik (self-efficacy), hoşlanma, öğrenme ve hedef odaklılık gibi çeşitli motivasyon unsurlarının kullanım kolaylığı ve kullanıcı tutumu üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır örgütsel çevre ve bireysel farklılıklar (gibi faktörlerin kullanıcıların dijital kütüphane kullanım tutumları üzerindeki etkilerinin incelendiği ve 397 kullanıcıyla görüşülerek gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise, kullanıcıların kolay kullandıkları arayüzleri aynı zamanda kullanışlı buldukları, tekrar kullanmak istedikleri ve terminoloji, ekran tasarımı ve dolaşım gibi arayüz özelliklerinin kullanım kolaylığını etkilediği ortaya çıkmıştır (Thong ve di erleri, 2002). Kullanıcıların, kullanım kolaylığı, kullanışlılık ve

buna bağılı olarak da tutum ve davranışlarına etki eden faktörlerin Teknoloji Kabul Modeli-TAM çerçevesinde incelendiğı bu araştırmalarda, araştırma kapsamında etkileri incelenecek dış faktörler araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Kullanım kolaylığı ve kullanılabilirlik algısına etki eden dış faktörlerin sistematik bir modelde incelendiğı bu çalışmalar söz konusu faktörlerin etkileri konusunda önemli bilgiler sunmaktadır. Ancak, kullanım bağlamlarına bağılı olarak, kullanıcıların dijital kütüphane kullanılabilirliğı ile ilgili algı ve tutumlarına etki eden temel faktörlerin arayüzün gerçek kullanıcılarının perspektifinden değerlendirildiğı sistematik araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

TAM modeli:

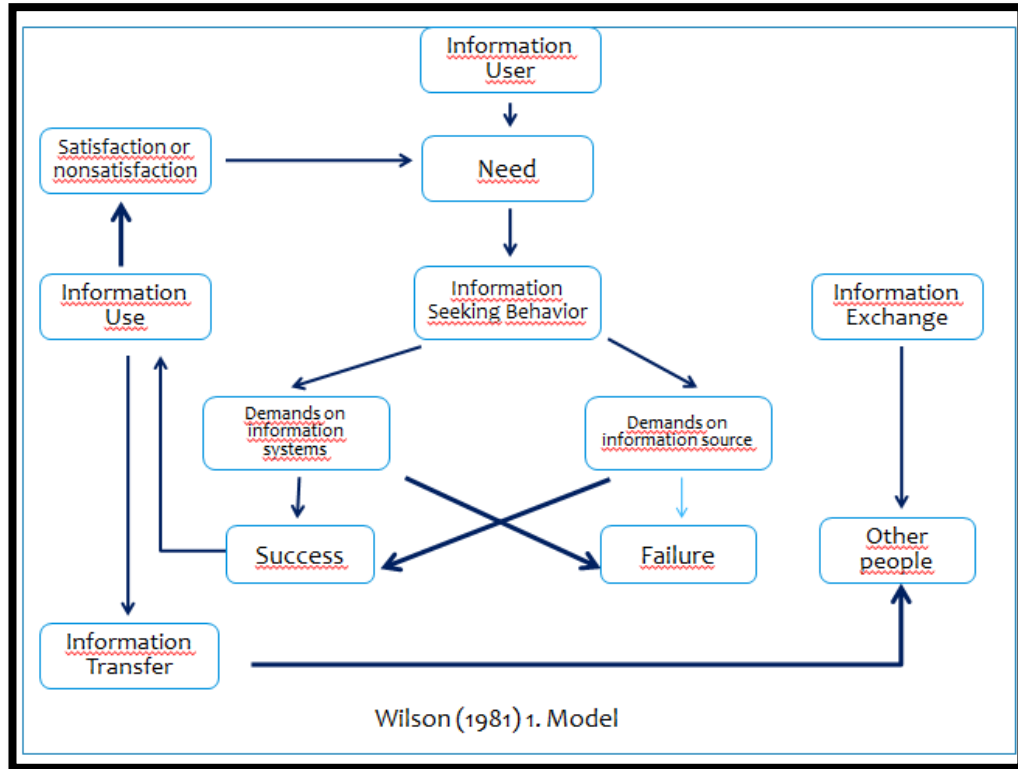
- a. E- ticaret uygulamalarını da içine alan en kapsamlı modellerden birisidir.
- b. Teknolojinin kabulü, beceri, yeterlilik ile ilgili davranışları içerir.
- c. Yararlılık ve kullanım kolaylığı algısının sonuca etkisi sınanabilir.
- d. Bu özellikler üzerine toplumun özelliklerinin ve eğitimin etkisinin de birleştirerek sınanıldığı ve modelin bu bağlamda geliştirildiğı çalışmalar da vardır (Koch, Toker, Brulez, 2011; Kurulgan ve Özata 2010).

2.2.5 Wilson modeli

Wilson 1981, 1994, 1996 ve 1999 yıllarında olmak üzere dört farklı model hazırlamıştır. İlk modelde kullanıcının edindiğı bilgiden tatmin olma ve olmamasına göre bilgi ihtiyacını belirlenmiştir. Bu modelde algılanan gereksim sonucu bir sistem veya kaynağa yönelme, bunların kullanımını sonucu tatmin ve tatminsizlik işlenmiştir. Bu modelin başarılı yönü bilginin kullanıldıktan sonra diğer insanlarla paylaşımı ve iletimi özelliğini içermesidir. Modelde başarısız olunması durumunda ihtiyacın yeniden formüle edilebilmesini gösteren geri dönüşüm eksik kalmıştır. İsteğin başarısızlık sonucu tekrar gereksinime dönüşmemesi ve sonraki işlemleri içermemesi bu modelin temel eksikliğıdir. Modelde BAD etkileyen çevresel ve bireysel özellikler; elde edilen bilgi ile ilgili etkileşim eksiktir. Bilgi aramada etkili faktörleri yansıtmadığı için bu konudaki hipotezleri test edilmesinde uygun değildir. Wilson'ın 1981 yılında gerçekleştirdiğı ikinci model Bilgi ihtiyacının pek çok – i ve dış - faktörden

etkilendiğini bilgiye erişimde engelleri ortaya koymasından önemlidir Wilson'ın daha sonra geliştirdiği modeli BAD görülen farklı etkenleri ve çok yönlülüğü daha iyi ifade etmektedir. Bilgi aramada şu üç yaklaşımı açıklamaktadır. Bilgi aramaya sebep olan gereksinimlerin diğerlerinden farklı yapan nedenler. Bazı bilgi kaynaklarının diğerlerinden fazla kullanılmasının nedenleri Bir şeyi başarıya ulaştırma veya ulaştırmamada insanların yeterlik algısının rolü. Bir insanı bilgi aramaya motive eden nedenler, nasıl etkilediği, bu motivasyonu etkileyen 6 değişken, arama davranışları ve kişilerin bu süreci algısındaki farklılıklar bu modele yansıtılmıştır. Bu modelde pasif ve aktif arama gibi farklı tip arama davranışları, bireysel farklılık ve tatmin olmama sonucu başa dönme işlemleri modele yansıtılmıştır (Case, 2002).

Şekil 2.2.5: Wilson Modeli

Kaynak: Nazan (Özenç) Uçak: Değişen Bilgi Ortamının Danışma Hizmetine Etkisi * The Impact of Changing Information Environment on Rerefence Services. Türk Kütüphaneciliği 18,4 (2004), 407-417

3. VERİ VE YÖNTEM

Konu araştırması ile ilgili teorik bilgi deneyimlerine ve literatür değerlendirmesine daha önceki iki bölümde (Bölüm 1 ve Bölüm 2) detaylı bir şekilde izah edilmiştir. Bu bölümde araştırmanın yöntemi ve veri analizi hakkında bilgiler verilmektedir.

3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu günlerde bilgi ve iletişim teknolojisi gelişmiş ister elektronik bilgi kaynakları olsun ister bilgi hizmeti olsun sayıları her geçen gün artmakta yada gelişmekte olan ve daha fazla ayrı ayrı çeşitlere yada bölümlere ayrılmaktadır. Bununla birlikte, çok sayıda elektronik bilgi kaynağına ve bilgi hizmetlerine web tabanlı erişim sunmakta olan elektronik kütüphanelerin web sitelerinin dekorasyonları ve tasarımları da bilgi hizmetlerinin etkinliği ve öğrenci memnuniyeti açısından çok büyük önem taşımaktadır. Bu araştırmanın temel ve en büyük amacı; öğrencilerin elektronik kütüphane web siteleri ne kadar ve ne sıklıkla kullanmakta olduklarını incelemektir, kullanıcı algı ve kullanıcının tutumları doğrultusunda kütüphane web sitelerinde kullanılabilirliği etkileyen temel faktörlerin neler olduğunu belirlemek kullanıcı tutum ve beklentilerine uygun tasarımların arayüz kullanım performansı ve kullanıcı memnuniyeti üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırmada, deneysel ve nitel araştırma yöntemlerinden, anket yaparak veri toplama araçlarından yararlanılmıştır.

Bu bölümde, araştırmanın soruları, araştırma deneyinin tasarımları, araştırmaya ile ilgili bilgiler detaylı olarak anlatılmaktadır.

3.1.1 Veri Toplama Yöntemleri

Bu çalışmanın odak grubu Bahçeşehir üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında Bahçeşehir üniversitesinin, Mühendislik lisans ve yüksek lisans bölümleri ayrıca diğer bölümlerden öğrenim gören toplam 165 öğrenci kapsamında bilgi arama davranışları anket kullanılarak incelenmiştir. Daha çok online kütüphane ve elektronik dergi ve elektronik baskı yayınları alanında örneklerden yararlanarak belirlenen 165 öğrencisine 7'si demografik olmak üzere 26 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. 35 anket formu öğrenci üyelerinin cevaplarının anlamsız ve anlaşılma nedeniyle çalışma kapsamından çıkarılmıştır. 165 anketin verileri ışığında, Bahçeşehir üniversitesinin MYO, fen ve sosyal bilim dallarında öğrenim gören öğrenci üyelerinin bilgi gereksinimleri, bilgi arama davranışları, bilgi iletişim teknolojilerinin kullanmaya dönük özellikler saptanmıştır. Ayrıca tasarım kelimesi öğrencilere sunularak bu kelime ile ilgili özel bilgi arama davranışının nasıl gerçekleşeceği üzerine algı ve tutum incelenmiştir.

3.1.2 Test Materyalleri \ Anket Soruları

Anket içinde birinci adımda genel bilgi arama davranışı, ikinci adımda özel bilgi arama davranışı ele alınmıştır. Araştırma için katılımda bulunan deneklerin yaş ve cinsiyet bilgileri ve genel profilleri ile ilgili veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. 7'si demografik 8'i online kütüphane kullanımı 7'si veritabanı, elektronik dergi ve dijital baskı kullanımı ve taraması 6'sıda tasarım kelimesi ile ilgili bilgi arama davranışı olarak beş alternatif seçeneklerin seçimi olarak 26 sorudan oluşmaktadır. Anket aracılığı ile deneklerin cinsiyeti, yaşı, eğitim, kişilik, uyruk, durumu, ait olduğu sektöre ilişkin veriler toplanmıştır.

3.2 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırmada öğrencilerin dijital kütüphane sistemlerinin kullanımında ve kişisel bilgi arama davranışlarını ortaya koymayı görülmektedir, kişisel bilgi arama davranışlarındaki tutum ve algı yapılan akademik araştırmaların güvenliği ve güvenli bilgi tutumu açısından önemlidir.

3.3 VERİ ANALİZİ

Araştırmada nicel ve nitel verilerde yararlanılmıştır. Araştırma bilgilerin analizi için SPSS 18 sürümü kullanılmıştır. Buna göre toplam 165 katılımcıdan oluşan kullanıcı bilgi anketi sonuçları, tanımlanan ilgili değişkenler altında SPSS programına girilmiştir. Aynı şekilde anketlerde de yer cevap alanı 1=katılıyorum ile 5=katılmıyorum değerleri arasında yer alan 26 soru ve açık uçlu sorularla ilgili verilerde değişkenler altında tanımlanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin analizi sırasında, factor analizi 4'üncü bölümde Bulgular bölümünü ele alırsak tablo ve Anova testi tabloları şeklinde göstermektedir, değişkenlerin ölçek türleri, araştırmada toplanan verilere uygulanacak testler ile ilgili varsayımları karşıladığımız halde, durumlara bağlı olarak çeşitli istatistiksel analiz yöntemlerinden yararlanıldığı görülmektedir. Her bir soruda online kütüphane kullanımı veritabanı veya elektronik dergi yada dijital yayın baskı taramasını kullanıyorum şeklinde sorular sorulmuştur, ve veriler analiz edilmiştir. Ayrıca bilgi arama bulma kullanma davranışlarının esasına bağlı bilimsel üretimde ki ve ifade deki farkındalığı çalışmasına yönelik'de öncülük edecektir. Çalışma grubundaki öğrencilerinin cevaplandıkları 26 anket sorusu ve seçenekleri üzerinden toplam 165 tane değişkene dönüştürülerek SPSS programına girilmiştir. Soruların alt seçeneklerine göre ayrı ayrı frekans dağılımları çıkarılmıştır. Başta cinsiyet ve yaş olmak üzere çeşitli bağımsız değişkenler esas alınarak anova testi ve çapraz tablolardan yararlanılmıştır. Anova testi istatistiksel işlemlerinde anlamlılık düzeyi (p) yüzde 5 (0.05) olarak alınmıştır.

Tüm analiz işlemlerinde SPSS 18.0 (Statistical Package for Social Science) programı kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Bölüm III’de ayrıntılı olarak verildiği üzere, Araştırmada anketle, veri toplama aracı yardımıyla çeşitli nicel ve nitel veriler elde edilmiştir. Araştırma raporunun bu bölümünde, araştırma problemleri ve hipotezleri ile ilgili istatistiksel analizlerden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. İlk olarak demografik sorularla veri toplama verileri kullanılarak araştırmaya katılan Bahçeşehir Üniversitesi öğrencileri elde edilen araştırma değişkenleri ile ilgili tanımlayıcı istatistikler ve istatistiksel analizlere ilişkin sonuçlar elde edilmiştir, ikinci kısımda’ise Bahçeşehir üniversitesi öğrencilere kütüphane kullanımıyla ilgili sorular sunulmuştur, üçüncü ve son kısımda’ise tasarımla ilgili sorular yer bulmaktadır. Kullanımda ölçüm kriterlerini oluşturan etkinlik, demografik ve kütüphane kullanım değişkenleri arasındaki ilişkiler, değişkenlerin özelliklerine bağlı olarak tek yönlü analizi sistemi olan (one way ANOVA) aracılığı ile incelenmiştir.

4.1 CİNSİYETE VE YAŞA GÖRE DAĞILIM

Araştırmaya katılmayı kabul eden Bahçeşehir Üniversitesi öğrenciler ilk olarak anket uygulanmıştır (Bkz. Ek 1 sayfa 55-58). Buna göre araştırmaya 96’ı Kız (yüzde 58.2), 69’si Erkek (yüzde 41.8) toplam 165 Bahçeşehir Üniversitesi öğrencisi MYO, lisans, yüksek lisans, ve doktora’dan oluşan farklı bölümlerden katılmıştır. Bahçeşehir üniversitesi öğrencileri cinsiyete göre dağılımı Tablo 4.1’de gösterilmektedir.

Tablo 4.1: Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı (N=165)

Cinsiyet	N	%
Kız	96	%58.2
Erkek	69	%41.8
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABİR tarafından hazırlanmıştır

Ayrıca öğrencilerin yaşları 21-42 arasındadır ankete katılan Bahçeşehir üniversitesi öğrencileri cinsiyet ve yaş yönünden birbirine benzemektedirler Tablo 4.1.2’de verilmektedir.

Tablo 4.1.2: Öğrencilerin Cinsiyete ve Yaş Yönündeki Dağılımı (N=165)

Cinsiyet	YAŞ		Toplam
	18-25	26-35	
Kız	48	48	96
Erkek	29	40	69
Toplam	77	88	165

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.2 ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM DURUMLARI

Öğrencilerin eğitim düzeylerine göre dağılımları Tablo 4.2’de verilmektedir. Buna göre öğrencilerin yüzde 6.7’si MYO, yüzde 70.3’si lisans, yüzde 23’i ise yüksek lisans düzeyinde eğitime sahiptir.

Tablo 4.2: Öğrencilerin Eğitim Durumları (N=165)

Eğitim Düzeyi	N	%
MYO	11	%06.7
Lisans	116	%70.3
Yüksek Lisans	38	%23.0
Doktora	0	%00.0
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.3 ÖĞRENCİLERİN KENDİLERİ İÇİN KİŞİLİK TANIMI

Öğrencilerin Kişilik düzeylerine göre dağılımları Tablo 4.3’de verilmektedir. Buna göre öğrencilerin yüzde 24.2’si Açıklık, yüzde 28.5’si Duygusal, yüzde 28.5’i ise Uyumluluk yüzde 18.8 Sorumluluk düzeyinde Kişiliğe sahiptir.

Tablo 4.3: Öğrencilerin Kişilik Tanımları (N=165)

Kişilik Düzeyi	N	%
Açıklık	40	%24.2
Duygusal	47	%28.5
Uyumluluk	47	%28.5
Sorumluluk	31	%18.8
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABİR tarafından hazırlanmıştır

4.4 ÖĞRENCİLERİN AİT OLDUKLARI KÜLTÜREL GURUB

Öğrencilerin Kültür guruplarına göre dağılımları Tablo 4.4’te verilmektedir. Buna göre öğrencilerin yüzde 24.2’si Açıklık, yüzde 28.5’si Duygusal, yüzde 28.5’i ise Uyumluluk yüzde 18.8’de Sorumluluk düzeyinde Kişiliğine sahiptir.

Tablo 4.4: Öğrencilerin Ait Oldukları Kültür Gurubu (N=165)

Kültür Gurubu	N	%
Anadolu	76	%46.1
Afrika	2	%1.2
Avrupa	77	%46.7
Diğer	10	%6.1
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABİR tarafından hazırlanmıştır

4.5 ÖĞRENCİLERİN ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMI

Öğrencilerin Online Kütüphane kullanımı Tablo 4.5’de verilmektedir. Buna göre öğrencilerin yüzde 22.2’si Katılıyorum, yüzde 29.1’ü Kısmen Katılıyorum, yüzde 26.7 isese Hiç Bir Fikrim Yok yüzde 9.7’side Kısmen Katılmıyorum yüzde 12.1’üda Katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir.

Tablo 4.5: Öğrencilerin Online Kütüphane Kullanımı (N=165)

Online Kütüphane Kullanımı	N	%
Katılıyorum	37	%22.4
Kısmen Katılıyorum	48	%29.1
Hiç Bir Fikrim Yok	44	%26.7
Kısmen Katılmıyorum	16	%9.7
Katılmıyorum	20	%12.1
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.6 CİNSİYETE GÖRE ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIM ORANI

Öğrencilerin online kütüphane kullanımında 96’sı kız, 69’u erkek olmak üzere toplam 165 öğrenci online kütüphane kullanıyor kızların sayısı erkeklere göre daha fazla online kütüphane kullanıyor bu da kızların okumayı yada araştırmaya daha fazla önem verdiğini gösteriyor tablo 6 bakabilirsiniz.

Tablo 4.6: Cinsiyete göre online kütüphane kullanım oranı (N=165)

Sonuç				
Cinsiyete göre online kütüphane kullanımı				
Cinsiyet		Mean	N	Std. Deviation
dimension1	Kız	2,615	96	1,3169
	Erkek	2,580	69	1,2176
	Total	2,600	165	1,2726

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.7 ÖĞRENCİLERİN ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIM SIKLIĞI

Öğrencilerin Online Kütüphaneye gelerek yada uzaktan kullanım sıklıkları her gün, yüzde 6.7'si Haftada Birkaç Defa, yüzde 29.7'ü ise Gerektiğinde kullanmaktadırlar. Öğrencilerin yüzde 41.8'i Kütüphane sitelerini Haftada Birkaç ile Gerektiğinde, yüzde 19.4'si her gün, kullandıklarını belirtmişlerdir Tablo 4.7. Araştırmaya katılan öğrencilerin tümü Web'i kullanan kişilerden oluşmakla birlikte, bunların yüzde 4'si Kütüphane Web sitelerini daha önce hiç kullanmamışlardır. Araştırmanın gerçek kullanım çevresinde yapılması nedeniyle, ankette kütüphane Web sitelerini kullandıklarını belirten öğrencilerin yüzde 78.2'ini Bahçeşehir Üniversitesinin web sitesini daha önce kullanan ve siteye aşina olan kişiler oluşturmaktadır. Bahçeşehir Üniversitesinin Web sitesini daha önce hiç kullanmadıklarını belirten öğrencilerin oranı ise yüzde 35.4'tür (Tablo 4.7).

Tablo 4.7: Öğrenciler Web ve Kütüphane Sitelerin Kullanım Sıklığı (N=165)

Kullanım Sıklığı	N	%
Hergün	11	%6.7
Haftada Bir Kaç Defa	49	%29.7
Gerektiğinde	69	%41.8
Kullanmıyor	32	%19.4
Diğer	4	%2.4
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.8 ÖĞRENCİLERİN ARADIKLARI KAYNAK DÜZEYİ

Öğrencilerin Üniversitenin sanal kaynaklarından aradıkları faydalanma oranı tablo 4.8'da verilmektedir. Buna göre öğrencilerin yüzde 19.4'ü Katılıyorum, yüzde 40.6'sı Kısmen Katılıyorum, yüzde 19.4'üyse Hiç Bir Fikrim Yok yüzde 15.2'side Kısmen Katılmıyorum yüzde 5.5'ide Katılmıyorum şeklinde oran düzeyi çıkmıştır.

Tablo 4.8: Öğrencilerin Aradıkları Kaynaklar (N=165)

Kaynaklardan faydalanma	N	%
Katılıyorum	32	%19.4
Kısmen Katılıyorum	67	%40.6
Hiç Bir Fikrim Yok	32	%19.4
Kısmen Katılmıyorum	25	%15.2
Katılmıyorum	9	%5.5
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.9 ÖĞRENCİLERİN VERİ TABANI KULLANIM ORANI

Öğrencilerin üniversitenin kütüphanesindeki veritabanını sıklıkla kullandıkları düzeyi Tablo 4.9’da gösterilmektedir. Buna göre öğrencilerin yüzde 23’ü Katılıyorum, yüzde 34.5’i Kısmen Katılıyorum, yüzde 26.1’i Hiç Bir Fikrim Yok yüzde 12.1’i Kısmen Katılmıyorum yüzde 4.2’side Katılmıyorum şeklinde oran düzeyi çıkmıştır.

Tablo 4.9: Öğrencilerin Veritabanı Kullanımı (N=165)

Veritabanı Kullanımı	N	%
Katılıyorum	38	%23.0
Kısmen Katılıyorum	57	%34.5
Hiç Bir Fikrim Yok	43	%26.1
Kısmen Katılmıyorum	20	%12.1
Katılmıyorum	7	%4.2
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.10 KÜTÜPHANEDE SUNULAN TEKNOLOJİ HİZMETLERİ

Kütüphanedeki sunulan teknoloji hizmeti yeterli düzeyi tablo 4.10’da verilmektedir. Buna göre öğrenciler yüzde 18.2’si Katılıyorum, yüzde 40.0’ı Kısmen Katılıyorum, yüzde 23’ü Hiç Bir Fikrim Yok yüzde 12.7’isi Kısmen Katılmıyorum yüzde 6.1’ide Katılmıyorum şeklindedir.

Tablo 4.10: Kütüphanede Sunulan Teknoloji Hizmeti (N=165)

Sunulan Teknoloji Hizmeti	N	%
Katılıyorum	30	%18.2
Kısmen Katılıyorum	66	%40.0
Hiç Bir Fikrim Yok	38	%23.0
Kısmen Katılmıyorum	21	%12.7
Katılmıyorum	10	%6.1
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABİR tarafından hazırlanmıştır

4.11 KÜTÜPHANE WEB SİTE KULLANIMI

Kütüphanenin web sayfasından süre uzatma ve katalog tarama oranı Tablo 4.11 'de verilmektedir. Buna göre öğrenciler yüzde 14.5'i Katılıyorum, yüzde 37'si Kısmen Katılıyorum, yüzde 26.7'de Hiç Bir Fikrim Yok yüzde 15.8'de Kısmen Katılmıyorum yüzde 6.1'de Katılmıyorum şeklinde oran çıkmıştır.

Tablo 4.11: Kütüphane Web Sayfasındaki süre uzatma (N=165)

Süre Uzatma	N	%
Katılıyorum	24	%14.5
Kısmen Katılıyorum	61	%37.0
Hiç Bir Fikrim Yok	44	%26.7
Kısmen Katılmıyorum	26	%15.8
Katılmıyorum	10	%6.1
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABİR tarafından hazırlanmıştır

4.12 ÖĞRENCİLERİN E - DERGİ VE VERİTABANI KULLANIMI

Kullanıcıların elektronik dergi ve veritabanlarının kullanım oranı Tablo 4.12 'de göstermektedir. Buna göre öğrenciler yüzde 24.8 Katılıyorum, yüzde 36.4'ü Kısmen Katılıyorum, yüzde 16.4'de Hiç Bir Fikrim Yok yüzde 15.2'de Kısmen Katılmıyorum yüzde 7.3'te Katılmıyorum şeklinde kullanmayı ortaya çıkarmıştır.

Tablo 4.12: Elektronik Dergi ve Veritabanı Kullanımı (N=165)

Elektronik Dergi ve Veritabanı	N	%
Katılıyorum	41	%24.8
Kısmen Katılıyorum	60	%36.4
Hiç Bir Fikrim Yok	27	%16.4
Kısmen Katılmıyorum	25	%15.2
Katılmıyorum	12	%7.3
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.13 ÖĞRENCİLERİN KULLANDIKLARI VERİTABANI

Öğrencilerin daha çok hangi veritabanı kullanıyor sorusu Tablo 4.13 'de verilmektedir. Buna göre öğrenciler yüzde 17'si American institute of physics, yüzde 32.7'de Science Direct, yüzde 13.9'da Science Online, yüzde 15.2'side Web of Science, yüzde 21.2'de Diğer veritabanlarını kullanıyorlar.

Tablo 4.13: Kullanıcıların Kullandıkları Veritabanları (N=165)

Kullanılan Veritabanları	N	%
American institute of physics	28	%17
Science Direct	54	%32.7
Science Online	23	%13.9
Web of Science	25	%15.2
Diğer	35	%21.2
Toplam	165	%100.0

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.14 ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMINA İLİŞKİN CİNSİYETE GÖRE HİPOTEZLERİ

Yaptığımız araştırmaya göre üniversitenin online kütüphane kullanım hipotezleri tablo 4.14'ta göstermektedir.

H₀: Üniversite online kütüphane kullanımında cinsiyet açısından anlamlı fark yoktur.

H₁: Üniversite online kütüphane kullanımında cinsiyet açısından anlamlı fark vardır.

Sig>0.05 olduğundan H₁ hipotezi geçerli değildir.

Tablo 4.14: Online Kütüphane kullanımına ilişkin cinsiyete göre Anova testi

ANOVA TESTİ					
Üniversitesin Online Kütüphane Kullanımı cinsiyet açısına göre					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,049	1	,049	,030	,863
Within Groups	265,551	163	1,629		
Total	265,600	164			

Kaynak: Bu tablo Omar SABİR tarafından hazırlanmıştır

4.15 ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMI YAŞA GÖRE HİPOTEZLERİ

Tablo 15'te görülmektedirki üniversitenin online kütüphane kullanım hipotezleri yaşa göre dağılımı verilmektedir.

H₀: Üniversite online kütüphane kullanımında yaş açısından anlamlı fark yoktur.

H₁: Üniversite online kütüphane kullanımında yaş açısından anlamlı fark vardır.

Sig<0.01 olduğundan H₁ hipotezi geçerlidir.

Tablo 4.15: Üniversite Online Kütüphane kullanımı yaşa göre Anova testi

ANOVA TESTİ					
Üniversitesin Online Kütüphane Kullanımı yaş açısına göre					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	15,464	1	15,464	10,077	,002
Within Groups	250,136	163	1,535		
Total	265,600	164			

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.16 ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMI UYRUĞA GÖRE HİPOTEZLERİ

Tablo 4.16' da görülmektedirki üniversitenin online kütüphane kullanım hipotezleri öğrencilerin uyruğuna göre dağılım yapılmıştır bunlardan Türkiye cumhuriyeti ve diğer uyruklar ele alınmıştır.

H₀: Üniversite online kütüphane kullanımında uyruk açısından anlamlı fark yoktur.

H₁: Üniversite online kütüphane kullanımında uyruk açısından anlamlı fark vardır.

Sig>0.05 olduğundan, H₁ hipotezi geçerli değildir.

Tablo 4.16: Üniversite Online Kütüphane kullanımı Uyruğa göre Anova testi

ANOVA TESTİ					
Üniversite Online Kütüphane kullanımı Uyruğa göre Anova testi					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	5,507	2	2,754	1,715	,183
Within Groups	260,093	162	1,606		
Total	265,600	164			

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.17 ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMI KİŞİLİĞE GÖRE HİPOTEZLERİ

Online kütüphane kullanan öğrencilerin kişiliğine göre dağılım bunlardan, Açıklık, Duygusal, Uyumluluk, ve Sorumluluk kişilik tiplerine göre değerlendirilmesi tablo 4.17’de görülmektedir, yani burda diyebiliriz ki online kütüphane kullanımında öğrencilerin kişiliğine göre anlamı yoktur çünkü Sig: $P < 0.01$ yada $P < 0.05$ daha büyük sonuç vermektedir.

H_0 : Üniversite online kütüphane kullanımında kişilik açısından anlamlı fark yoktur.

H_1 : Üniversite online kütüphane kullanımında kişilik açısından anlamlı fark vardır.

Sig > 0.05 sonucuna göre H_1 hipotezi geçerli değildir.

Tablo 4.17: Üniversite Online Kütüphane kullanımı Kişiliğe göre Anova testi

ANOVA					
Üniversite Online Kütüphane kullanımı kişiliğe göre Anova testi					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	11,382	3	3,794	2,40	,070
Within Groups	254,218	161	1,579		
Total	265,600	164			

Kaynak: Bu tablo Omar SABİR tarafından hazırlanmıştır

4.18 ONLINE KÜTÜPHANE KULLANIMI KÜLTÜRE GÖRE HİPOTEZLERİ

Aynı şekilde online kütüphane kullanan öğrencilerin kişilik gurubuna göre dağılım kültürel gurubundada sonuç değişmemektedir öğrencilerin kültür gurupları, Anadolu, Avrupa, Afrika, ve Diğer olarak değerlendirilmektedir tablo 4.18’de görülmektedir, yani aynı şekilde diyebiliriz ki online kütüphane kullanımında öğrencilerin kültür gurubuna göre anlamı yoktur bu nedenle Sig < 0.01 büyük sonuç vermektedir

H_0 : Üniversite online kütüphane kullanımında kişilik açısından anlamlı fark yoktur.

H_1 : Üniversite online kütüphane kullanımında kişilik açısından anlamlı fark vardır.

Sig < 0.05 olduğundan, H_1 hipotezi geçerli değildir.

Tablo 4.18: Üniversite Online Kütüphane kullanımı Kişiliğe göre Anova testi

ANOVA TESTİ					
Üniversite Online Kütüphane kullanımı Kültür gurubuna göre Anova testi					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,738	3	,579	,353	,787
Within Groups	263,862	161	1,639		
Total	265,600	164			

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.19 ÖĞRENCİLERİN KULLANDIĞI KAYNAKLAR

Online kütüphanelerde öğrencilerin kullandıkları bazı kaynaklar vardır ki öğrenciler araştırma yaparken yada ödev tezi yazarken bazı arama motorları kullanabiliyorlar bunlardan örnek verirse "Google", elektronik veritabanı, basılı kaynaklar, ders için verilmiş materyaller ve kendi kaynaklarında faydalanıyorlar, Eğer tabloları incelersek öğrencilerin yüksek oranda araştırma ve ödev tezi yazmak için başta "Google" olmak üzere arama motorları ve elektronik veritabanlarını kullanmaktadır. Tablo 4.19.1 göstermektedir

4.19.1 Google ve diğer arama motorları

Öğrenciler makale yada ödev tezi yazarken bazı kaynaklara başvuruyorlar bundalardan en sık kullanılan internet ortamında olan arama motorlarıdır başta "Google" olmak üzere diğer arama motorlarında sıklıkla kullanılıyorlar eğer tablo 4.19.1 incelersek bu sonuçlar görebiliriz.

Tablo 4.19.1: Öğrencilerin araştırma yaparken kullandıkları kaynak oranı

Gogole ve diğer arama motorları		
Kullanım sıklığı	N	%
Daima	94	%56,6
Çok sık	55	%33,1
Bazen	12	%7,2
Nadiren	4	%2,4
Total	165	%100

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.19.2 Kütüphane \ E - veritabanı ve diğer e-kaynaklar

Öğrenci bilgi araştırması yaparken yada ödev tezi yazarken arama motorlarından başka yollarıda kullanıyorlar bazı öğrenciler çok sık elektronik kaynak yada online kütüphane kullanıyor.

Tablo 4.19.2: Öğrencilerin araştırma yaparken kullandıkları kaynak oranı

Kütüphane \ Elektronik veritabanı ve diğer e-kaynaklar		
Kullanım sıklığı	N	%
Daima	30	%18.1
Çok sık	60	%36.1
Bazen	51	%30.7
Nadiren	12	%7.2
Asla	1	%0.6
Total	165	%100

Kaynak: Bu tablo Omar SABİR tarafından hazırlanmıştır

4.19.3 Basılı Kaynaklar

Öğrenciler genel olmasada bazen basılı kaynak'ta kullanıyorlar bunu çok fazla internet yada online kütüphane hakkında çok fazla bilgi olmamasında kaynaklara biliyor sonuçlara bakırsak yüzde 37.0 bir değer ortaya çıkıyor tablo 4.19.3 göstermektedir.

Tablo 4.19.3: Öğrencilerin araştırma yaparken kullandıkları kaynak oranı

Basılı kaynakları		
Kullanım sıklığı	N	%
Daima	29	%17.6
Çok sık	44	%26.7
Bazen	61	%37.0
Nadiren	19	%11.5
Asla	4	%2.4
Total	165	%100

Kaynak: Bu tablo Omar SABİR tarafından hazırlanmıştır

4.19.4 Ders için verilmiş materyaller

Öğrenciler kendilerine verilen ders materyalleri ödevlerinde yada araştırma yaparken kullanabiliyorlar.

Tablo 4.19.4: Öğrencilerin araştırma yaparken kullandıkları kaynak oranı

Ders için verilmiş materyaller		
Kullanım sıklığı	N	%
Daima	25	%15.2
Çok sık	50	%30.3
Bazen	64	%38.8
Nadiren	17	%10.2
Asla	2	%1.2
Total	165	%100

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.20 TASARIM KELİMESİNİN ÇAĞRIŞIM ÖNEMİ

İlk kez Charles Darwin'in kuzeni *Sir Francis Galton* tarafından kullanılan ve deneğe (test yapılan kişiye) yüksek sesle bir dizi kelime söylenerek kelimenin söylendiği anda aklına gelen ilk kelimeyi belirtmesi istenerek yanıtlanmasını sağlayan test şeklidir. Ayrıca bu çalışmada anket aracıyla tasarım kalimesinin aklınıza gelen ilk beş kelimelerin önemini araştırarak test yapılmıştır. Kelimeler, “Yeni bir fikir, Mimari, Organizasyon, Araç, ve Nesne olarak belirlenmiştir.

4.20.1 “Yeni bir Fikir”

Ankete katılan öğrenciler tasarım hakkında önem derecesini belirlemek amacıyla “Yeni bir fikir” kelimesinin yüzde 59.1 oranla çok önemlidir cevabı seçilmiştir.

Tablo 4.20.1: Tasarım kelimesinin “Yeni Bir Fikir” Önemi

Yeni bir fikir		
	N	%
Çok önemsiz	4	%2.4
Az önemsiz	13	%7.8
Bilmiyorum	9	%5.4
Önemli	15	%9.0
Az Önemli	26	%15.7
Çok önemli	97	%59.1
TOPLAM	165	%100

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.20.2 “Mimari”

Ankete katılan öğrenciler tasarım hakkında önem derecesini belirlemek amacıyla “Mimari” kelimesinin yüzde 35.5 oranla az önemli cevabı seçilmiştir.

Tablo 4.20.2: Tasarım kelimesinin “Mimari” Önemi

Mimari		
	N	%
Çok önemsiz	4	%2.4
Az önemsiz	9	%5.4
Bilmiyorum	16	%9.6
Önemli	43	%25.9
Az Önemli	59	%35.5
Çok önemli	33	%19.9
TOPLAM	165	%100

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.20.3 “Organizasyon”

Ankete katılan öğrenciler tasarım hakkında önem derecesini belirlemek amacıyla “Organizasyon” kelimesinin yüzde 37.3 oranla önemlidir cevabı seçilmiştir.

Tablo 4.20.3: Tasarım kelimesinin “Organizasyon” Önemi

Organizasyon		
	N	%
Çok önemsiz	4	%2.4
Az önemsiz	5	%3.0
Bilmiyorum	16	%9.6
Önemli	62	%37.3
Az Önemli	45	%27.1
Çok önemli	32	%19.3
TOPLAM	165	%100

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.20.4 “Araç”

Ankete katılan öğrenciler tasarım hakkında önem derecesini belirlemek amacıyla “Araç” kelimesinin yüzde 31.3 oranla önemlidir cevabı seçilmiştir.

Tablo 4.20.4: Tasarım kelimesinin “Araç” Önemi

Araç		
	N	%
Çok önemsiz	4	%2.4
Az önemsiz	13	%7.8
Bilmiyorum	29	%17.5
Önemli	52	%31.3
Az Önemli	42	%25.3
Çok önemli	24	%14.5
TOPLAM	165	%100

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.20.5 “Nesne”

Ankete katılan öğrenciler tasarım hakkında önem derecesini belirlemek amacıyla “Nesne” kelimesinin yüzde 22.3 oranla önemlidir cevabı seçilmiştir.

Tablo 4.20.5: Tasarım kelimesinin “Nesne” Önemi

Nesne		
	N	%
Çok önemsiz	4	%2.4
Az önemsiz	30	%18.1
Bilmiyorum	31	%18.7
Önemli	37	%22.3
Az Önemli	36	%21.7
Çok önemli	26	%15.7
TOPLAM	165	%100

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.21 TASARIM KELİMESİNİN ÖNEMİ CİNSİYETE GÖRE HİPOTEZİ

Tasarım kelimesinin önemini yada öğrencilerin tasarım denilince aklınıza ilk gelen beş kelimeyi cinsiyete göre dağılım yapılmıştır. Tablo 4.21’de baktığımız zaman cinsiyete göre ilişkilendirdiğimizde en yüksek sonuç “Yeni bir fikir” kelimesi olmuştur yani aynı şekilde diyebiliriz ki öğrencilerin cinsiyete göre anlamlı bir fark yoktur, Sig<0.05 büyük sonuç vermektedir.

H₀: Tasarım Kelimesinin önemi olarak cinsiyet açısından anlamlı fark yoktur.

H₁: Tasarım Kelimesinin önemi olarak cinsiyet açısından anlamlı fark vardır.

H₁ hipotezi geçerli değildir.

Tablo 4.21: Tasarım Kelimesinin cinsiyete göre önemi: Anova Testi

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Yeni bir fikir	Between Groups	13,482	1	13,482	6,933	,009
	Within Groups	315,024	162	1,945		
	Total	328,506	163			
Mimari	Between Groups	,078	1	,078	,052	,819
	Within Groups	240,867	162	1,487		
	Total	240,945	163			
Organizasyon	Between Groups	4,312	1	4,312	3,327	,070
	Within Groups	209,950	162	1,296		
	Total	214,262	163			
Araç	Between Groups	,709	1	,709	,457	,500
	Within Groups	251,065	162	1,550		
	Total	251,774	163			
Nesne	Between Groups	,996	1	,996	,497	,482
	Within Groups	324,632	162	2,004		
	Total	325,628	163			

Kaynak: Bu tablo Omar SABİR tarafından hazırlanmıştır

4.22 TASARIM KELİMESİNİN ÖNEMİ YAŞA GÖRE HİPOTEZİ

Tasarım kelimesinin önemini yada öğrencilerin tasarım deninceakla ilk gelen beş kelieninyaş a göre dağılım yapılmıştır. Tablo 4.22’de baktığımız zaman yaş a göre ilişkilendirdiğimizde yani aynı şekilde diyebiliriz ki öğrencilerin yaş a göre büyük bir anlamlı fark yoktur çünkü Sig: $P < 0.01$ yada $P < 0.05$ büyük sonuç vermektedir.

H₀: Tasarım Kelimesinin önemi olarak yaş açısından anlamlı fark yoktur.

H₁: Tasarım Kelimesinin önemi olarak yaş açısından anlamlı fark vardır.

H₁ hipotezi geçerlidir.

Tablo 4.22'ye baktığımız zaman tasarım kelimesinin önemi kelimeler arasında "organizasyon, araç ve nesne olarak hipotezleri geçerlidir.

Tablo 4.22: Tasarım Kelimesinin önemi yaşa göre Anova Testi

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Yeni bir fikir	Between Groups	,037	1	,037	,018	,893
	Within Groups	328,469	162	2,028		
	Total	328,506	163			
Mimari	Between Groups	5,576	1	5,576	3,838	,052
	Within Groups	235,369	162	1,453		
	Total	240,945	163			
Organizasyon	Between Groups	19,656	1	19,656	16,362	,000
	Within Groups	194,606	162	1,201		
	Total	214,262	163			
Araç	Between Groups	6,111	1	6,111	4,030	,046
	Within Groups	245,664	162	1,516		
	Total	251,774	163			
Nesne	Between Groups	12,903	1	12,903	6,684	,011
	Within Groups	312,725	162	1,930		
	Total	325,628	163			

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

4.23 TASARIM KELİMESİNİN KÜLTÜR GURUBUNA GÖRE HİPOTEZİ

Tasarım kelimesinin önemini yada öğrencilerin tasarım denilince aklınıza ilk gelen beş kelimeyi kültürel gurubuna göre dağılım yapılmıştır. Tablo 4.22’de baktığımız zaman kültür gurubuna göre ilişkilendirdiğimizde en yüksek sonuç “Araç” kelimesi olmuştur yani diyebiliriz ki öğrencilerin kültürel guruba göre büyük bir anlamlı fark vardır çünkü öğrencilerin başka ülkelerden yada kendisin başka kültür gurubuna yakın olabiliyorlar. Sig: $P < 0.01$ yada $P < 0.05$ büyük sonuç vermektedir.

H_0 : Tasarım kelimesinin önemi olarak kültür gurubuna açısından anlamlı fark vardır

H_1 : Tasarım kelimesinin önemi olarak kültür gurubuna açısından anlamlı fark vardır.

Bu duruma göre sonuç: H_1 hipotezi geçerli değildir.

Tablo 4.23: Tasarım kelimesinin önemi kültür gurubuna göre Anova Testi

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Yeni bir fikir	Between Groups	1,222	3	,407	,199	,897
	Within Groups	327,284	160	2,046		
	Total	328,506	163			
Mimari	Between Groups	3,394	3	1,131	,762	,517
	Within Groups	237,551	160	1,485		
	Total	240,945	163			
Organizasyon	Between Groups	4,208	3	1,403	1,068	,364
	Within Groups	210,055	160	1,313		
	Total	214,262	163			
Araç	Between Groups	10,550	3	3,517	2,332	,076
	Within Groups	241,225	160	1,508		
	Total	251,774	163			
Nesne	Between Groups	7,208	3	2,403	1,207	,309
	Within Groups	318,420	160	1,990		
	Total	325,628	163			

Kaynak: Bu tablo Omar SABIR tarafından hazırlanmıştır

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

İnternet ve ağ teknolojisi her geçen gün daha fazla yaygınlaşmaya başlamış ve hayatımızdan bir parça olmaya kabul ettiğimiz her alan ve her sektörde, eğlence ve ticarete, eğitim sektöründe nerdeyse hayatın her anında bile ihtiyaç duyduğumuz ve kullanmakta olduğumuz bir gerçektir. Günümüz şartlarında bilgi ve iletişim teknolojileriyle beraber gelen yenilikler ile birlikte, elektronik ortamda paylaşılan bilgi kaynaklarının sayıları ve çeşitleri büyük bir hızla artmaktadır. Buna bağlı olarak elektronik ortamdan yayınlanan bilgi hizmetleri ve kullanıcıların web tabanlı hizmetlere olan talepleri de sürekli artmaktadır. Elektronik kütüphane web siteleri, hizmetlerin belirlenen kullanıcı kitlesi ile ağ ortamında birleştiği temel etkileşim ve iletişim noktaları konumundadır. Bu nedenle, değişik kullanıcı tiplerine hipermetin ortamda hizmet veren kütüphane web sitelerinin tasarımları hizmet kalitesi kapsamında da büyük önem taşımaktadır.

Bilgi arama davranışları üzerine yapılan çalışmalar, daha etkil bilgi merkezleri ve sistemleri oluşturmak açısından önemlidir. Ancak geçmişte kullanıcıyla kütüphaneci etkileşimine yardımcı olması beklenen bu çalışmalar, son kullanıcı kavramıyla kullanıcı makina etkileşimi üzerine yoğunlaşmaktadır. İnternet yaşamımızın bir parçası olması haline gelmiştir, bilimsel ve özel iletişimde büyük bir oranda kullanılmaktadır. İnternet kullanıcılarını ve internet üzerindeki bilgi aram davranışlarını araştırmaya zorunlu hale getirmektedir. Bu çalışmalar daha etkili arayüzlerin oluşturulabilmesi, hataların azaltılabilmesi, nitelikli ve isabetli bilgiye erişim açısından gereklidir.

İnternet kullanımı gün geçtikçe daha fazla kullanıcıya sahip oluyor. Ancak bu yoğun kullanım internet'te bilgiye erişimin kolay ve her zaman başarılı olması anlamına gelmiyor. Son zamanlarda internet üzerindeki veritabanlarında önemli gelişmeler var ayrıca arama motorları etkinliğini artmak için çok şey yapıyorlar özellikle herkesin kullandığı arama motorlarından biri olan "Google" günden güne daha fazla bilgiye ve kullanıcıya sahip oluyor.

Araştırma konusu içerisinde elde edilen bilgilere göre, elektronik kütüphanelerde kullanım iyi bir konumda olmasada iyi sonuçlar elde edilmektedir, araştırmanın üst

boyutunda bilgi arama davranışına yönelik olarak bilişsel beceri farkındalığı edinmiştir. Araştırmanın alt boyutunda özelleşmiş bilgi arama davranışı tasarımalgısına bağlı bireysel bilgi arama davranışı belirlemektedir. Çünkü yaptığımız anket sonuçlarına bakarsak öğrencilerin verdikleri cevapla çok iyi sonuçlar elde edebildik, çünkü öğrenciler yada araştırmacılar araştırma yaparken kolay yollara başvurarak istedikleri dergi, makale, yayın, kitabları sanal ortamda bulabilecekleri ve istedikleri yerden erişim sağlayabilecekler, anket sonuçlarına baktığımız zaman öğrencilerin yaklaşık yüzde 25 oranında online kütüphane yada dijital kütüphane kullanıyorsunuz sorusuna hiç bir fikrim yok cevabı gelirken yüzde 30 oranında kısmen katılıyorum cevabı gelmiş ayrıca ne sıklıkla online kütüphane kullanıyorsunuz sorusunda yaklaşık yüzde 30 haftada bir kaç defa cevabı gelirken yüzde 42 oranında gerektiğinde kullanıyorum cevabı verilmiş, bu anket araştırmasında görünüyorki öğrenciler çok sık olmasada online kütüphane yada dijital kütüphane kullanıyorlar. Ayrıca öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevapları SPSS program aracılığıyla ANOVA testi uygulanarak bazı ilişkilendirme sonucu elde edilmiştir, Tasarım kelimesinin cinsiyete, yaşa, kültür gurubuyla ilişkilendirdiğimizde hipotez sonuçları elde edilmiş bu sonuçlara göre H_1 hipotezi tasarım kelimesi cinsiyete göre “ Yeni bir fikir” kelimesine ilişkin farklı bir anlam vardır, fakat tasarım kelimesinin kültür gurubuna göre değerlendirdiğimizde anlamlı fark olmadığını tespit edilmiştir.

Demografik sorularla nicel veri toplama yöntemleri kullanılarak araştırmaya katılan Bahçeşehir üniversitesi öğrencileri ile elde edilen araştırma değişkenleri ile ilgili tanımlayıcı istatistikler ve istatistiksel analizlere ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. İkinci kısımdaysa Bahçeşehir üniversitesi öğrencilere kütüphane kullanımıyla ilgili sorular sunulmuştur, üçüncü ve son kısımdaysa tasarımla ilgili sorular yer bulmaktadır. Kullanımda ölçüm kriterlerini oluşturan etkinlik, demografik ve kütüphane kullanım değişkenleri arasındaki ilişkiler, değişkenlerin özelliklerine bağlı olarak tek yönlü analizi sistemi olan (one way ANOVA) aracılığı ile incelenmiştir.

Araştırmaya katılmayı kabul eden Bahçeşehir üniversitesi öğrenciler ilk olarak soru anketi uygulanmıştır. Uygulanan bu ankete 165 kişi katılmıştır. 96 kişilik yani çalışmamızda yüzde 58.2’lik veri kısmına denk gelen kız; 69 kişi yani çalışmamızın yüzde 41.8’lik kısmını da erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Çalışmamızı yaptığımız kişilerin yaş dağılımını baktığımızda kız öğrencilerin 18-25 yaş arasında 48; 26-35 yaş arasında 48 kişi olmak üzere eşit dağılım gösterdiği gözlemlenmiştir. Erkek öğrencilerin ise 26-35 yaşları arasında olan 40 öğrenci, 18-29 yaş arası 29 öğrenci göre fazla olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırma yaptığımız öğrencilerin eğitim durumlarına baktığımız zaman 116 kişinin lisans öğrencisi olarak çalışma grubumuzun en büyük kısmını oluşturduğu gözlemlenmektedir, çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin 11 kişilik kısmı, meslek yüksek okulu öğrencisidir.

Ayrıca öğrencilerin kişilik tanımlarına baktığımızda, yüzde 28,5 oranla 47 şer kişinin duygusal ve uyumluluk kişilik yapısında olduğu gözlemlenmiştir. Yüzde 18,8 sorumluluk kişiliğine sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Başka bir soruda öğrencilerin kültür gruplarına göre dağılım yapılmıştır, yüzde 46,7 oranla 77 kişinin avrupa grubu, yüzde 46,1 oranla 76 kişinin anadolu, yüzde 1,2'lik oranda 2 kişinin afrika kültür grubunda olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin online kütüphane kullanımına baktığımızda; yüzde 29,1'lik grubun 48 kişinin kısmen katılıyorum cevabını vererek online kütüphane kullanımı yaptığı; yüzde 9,7'lik kesimin 16 kişi, ise kısmen katılmıyorum olarak cevaplandığı görülmektedir. Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin kız-erkek olarak online kütüphane kullanımına baktığımızda kız bireylerin erkek bireylere göre daha fazla online kütüphane kullandığı gözlemlenmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin online kütüphaneye gelerek yada uzaktan kullanım sıklıkları her gün, yüzde 6,7'si haftada birkaç defa, yüzde 29,7'ü ise gerektiğinde kullanmaktadırlar. öğrencilerin yüzde 41,8'i kütüphane sitelerini haftada birkaç ile gerektiğinde, yüzde 19,4'si her gün, kullandıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin tümü web'i kullanan kişilerden oluşmakla birlikte, bunların yüzde 4'si kütüphane web sitelerini daha önce hiç kullanmamışlardır. Araştırmanın gerçek kullanım çevresinde yapılması nedeniyle, ankette kütüphane web sitelerini kullandıklarını belirten öğrencilerin yüzde 78,2'ini bahçeşehir üniversitesinin web sitesini daha önce kullanan ve siteye aşina olan kişiler oluşturmaktadır. Bahçeşehir

üniversitesinin web sitesini daha önce hiç kullanmadıklarını belirten öğrencilerin oranı ise yüzde 35.4'tür. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun gerektiğinde online kütüphaneye gelerek yada uzaktan kullanımı yaptığı gözlemlenmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, üniversitenin sanal kaynaklarından aradıkları faydalanma oranına baktığımızda yüzde 40,6'lık kesimin kısmen kaynaklardan faydalandığını gözlemlemekteyiz yüzde 5,5'lik kesimin 9 kişinin, sanal kaynaklardan faydalanmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca araştırma yaptığımız öğrencilerin, 57'si yüzde 34.5'lik kesimi, üniversitenin kütüphanesindeki veritabanını kullandığı, 7'si yüzde 4,2 lik kesimi veritabanını kullanmadığını belirtmiştir.

Araştırmada yaptığımız ankete bahsi geçen soruda öğrencilerin kütüphanede sunulan teknolojik hizmetlerin yeterliliği konusundaki sorulara çoğunlukla sunulan teknolojik hizmetin yeterli olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, kütüphanenin web sayfasından süre uzatma ve katalog tarama oranı konusunda sorulan sorulara, çoğunluk 85 kişilik kısmı bu web sistemini kullandıklarını belirtmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, elektronik dergi ve veritabanlarını kullanım oranına baktığımızda yüzde 70 e yakın 101 kişilik kesiminin elektronik dergi ve veri tabanını kullandıklarını görmekteyiz.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin araştırmaya göre üniversitenin online kütüphane kullanım oranına bakıldığında; yüzde de 50 ye yakın bir kısmı gerektiğinde online kütüphaneyi kullandığı görülmüş; yüzde de 20 ye yakın bir kesimin ise kullanmadığı görülmektedir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, üniversitenin sanal kaynaklarından aradıkları faydalanma oranına bakıldığında, öğrencilerin yüzde 60 lık kesime denk gelen kısmı faydalandığı yönünde görüş bildirmiştir. Yüzde de 5 lik kesim ise kaynaklardan faydalanmadığını bildirmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, üniversitenin kütüphanesindeki veritabanını ne sıklıkla kullandıkları düzeyi incelendiğinde, yüzde de 57.5 lik kısmı veritabanı

kullandığını belirtmiştir. Yüzde 4.2'side katılmıyorum şeklinde anketi cevaplayarak veritabanı kullanımını yağmadığını belirtmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin,kütüphanedeki sunulan teknoloji hizmeti yeterlik düzeyine bakıldığında,öğrenciler, yüzde 58.2'si kütüphanedeki sunulan teknoloji hizmeti yeterli olduğunu yüzde 6.1'ide kısmı ise yeterli bulmadığını belirtmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin kütüphanenin web sayfasından süre uzatma ve katalog tarama oranına bakıldığında,öğrenciler yüzde 51.5'lik kısmı, web sayfasından süre uzatma ve katalog tarama işlemlerini yaptığı görülmüştür. Yüzde 6.1'lik kısmı ise katılmıyorum şeklinde cevaplamışlardır.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, elektronik dergi ve veritabanlarını kullanım oranı incelendiğinde öğrencilerin yüzde 61.2 lik kısmı katılıyorum şeklinde cevaplayarak elektronik dergi ve veritabanlarını kullandıklarını, yüzde 7.3'tekatılmıyorum şeklinde cevaplayarak elektronik dergi ve veritabanlarını kullanmadığını belirtmişlerdir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, daha çok hangi veritabanı kullanıyor sorusu incelendiğine, yüzdre 17'si American institute of phycis, yüzde 32.7'descience direct, yüzde 13.9'dascience online, yüzde 15.2'side web of science, yüzde 21.2'de diğer veritabanlarını kullandığı şeklinde cevaplar alınmıştır.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin araştırmaya göre üniversitenin online kütüphane kullanım hipotezleri incelendiğinde, üniversite online kütüphane kullanımda cinsiyet açısından anlamlı bir far olduğu ortaya çıkmıştır.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin ,üniversitenin online kütüphane kullanım hipotezleri yaşa göre dağılımı incelendiğinde,üniversite online kütüphane kullanımda yaş açısından anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin,üniversitenin online kütüphane kullanım hipotezleri öğrencilerin uyruğuna göre dağılım yapılmıştır bunlardan türkiye cumhuriyeti ve diğer uyruklar ele alınmıştır.bu çalışmamıza göre, üniversite online kütüphane kullanımda uyruk açısından anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız online kütüphane kullanan öğrencilerin, kişiliğine göre dağılımına bakıldığında, açıklık, duygusal, uyumluluk, ve sorumluluk kişilik tiplerine göre değerlendirilmesi tablo 17’de incelenmiştir. üniversite online kütüphane kullanımında kişilik açısından anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmamızı yaptığımız online kütüphane kullanan öğrencilerin, kişilik gurubuna göre dağılım kültürel gurubunda da sonuç değişmemektedir öğrencilerin kültür gurupları, anadolu, avrupa, afrika, ve diğer olarak değerlendirilmektedir. Üniversite online kütüphane kullanımında kişilik açısından anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır.

Çalışmamızı yaptığımız online kütüphane kullanan öğrencilerin,online kütüphanelerde öğrencilerin kullandıkları bazı kaynaklar vardır ki öğrenciler araştırma yaparken yada ödev tezi yazarken bazı arama motorları kullanabiliyorlar bunlardan örnek verirsek “Google”, elektronik veritabani, basılı kaynaklar, ders için verilmiş materyaller ve kendi kaynaklarında faydalanıyorlar, eğer tabloları incelersek öğrencilerin yüksek oranda araştırma ve ödev tezi yazmak için başta “Google” olmak üzere arama motorları ve elektronik veritabanlarını kullanmaktadır. tablo 4.19.1 göstermektedir. Yüzde 89,7 lik kısmının google ve diğer arama motorlarını kullandıkları görülmektedir. yüzde 2,3 lük kesimin ise nadiren kullandıkları görülmektedir. Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, yüzde de 85 lik kesimi kütüphane \ elektronik veritabanı ve diğer e kaynakları kullandığı gözlemlenmiştir. yüzde de 0.6 lık kesimi ise hiç kullanmadığı gözlemlenmiştir. Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, yüzde 85 lik kısmı basılı kaynakları kullandığı gözlemlenmiştir, yüzde de 4 lük kesimi ise hiç kullanmadığı gözlemlenmiştir. Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, yüzde 98 lik kısmı ders için verilen materyalleri kullandığı gözlemlenmiştir. yüzde de 1.2 lik kesimi ise hiç kullanmadığı gözlemlenmiştir. Çalışmamızı yaptığımız öğrencilerin, yüzde 94 lük kısmı kendi kaynaklarını kullandığı gözlemlenmiştir. yüzde de 6.6 lık kesimi ise hiç kullanmadığı gözlemlenmiştir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR, DERGİLER, BASILI YAYINLAR

Avşaroğlu, S. (1999). “Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma Davranışına Etkisi”. Yüksek Lisans Tezi, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik.

Arms, William Y. (2000) Digital libraries.Londan: MIT press

Alexander, D.C. (1995). “Conflict Management Styles of Administrators in Schools for the Deaf: Teacher Perceptions of Job Satisfaction.” Ph.D Thesis, Gallaudet University.

Boyce, K.E. (1999). Delivering continuing professional education at a distance: The correlation of field dependence/independence and learning using the World Wide Web.Ph.D.Dissertation.The University of Oklahoma.

Başaran, İ.E. (2000). Rgütsel davranış: İnsan üretim gücü. Ankara: Feryal Matbaası.

Baysal, C. ve Tekarslan, E. (2004).İşletmeciler için davranış bilimleri. İstanbul: Avcıol.

BBC yayınları 1955 C. G. J.'dan alıntı, s 147.

Birkerts, S. (1994). The Gutenberg elegies: The fate of reading in an electronic age. Boston: Faber and Faber, MA.

Central Library, Banaras Hindu University, Varanasi 221005, and IndiaInformation searching behavior in the Internet age: A users’ study of Aligarh Muslim University

Erdoğan, İ. (1994). İşletmelerde davranış. İstanbul: Beta Yayınevi.

Huunnngg-Piinn Shhiihh is an assistant professor at Information Management Department at Hsuan Chuang University, Taiwan. He received his PhD from National Chiao Tung University in Taiwan. His research interests include electronic commerce, Internet learning, and ARE/IT adoption.

Healy, J. M. (1990). *Endangered minds: Why our children don't think*. New York, NY: Simon and Schuster.

Jung Aslında Ne Dedi, E. A. Bennet, S. 27, 28

Jung'un toplu eserleri (C.W.), Cilt 8, S. 99

Kaygusuz, A. (2004). Değişen üniversite kütüphanelerinde kullanıcı ve kütüphaneci davranışı. Konya üniversitesi 40. Kütüphane Haftası Bildirileri .29 Mart -6 Nisan 2004. İçinde (ss.21-24). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.

Kurulgan, M. ve Argan, M. (2007). Anadolu Üniversite Öğrencilerinin İnternet Üzerinden Bilgi Arama Davranışları. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7, 291-304.

Liu, Z. (2005). Reading behavior in the digital environment: Changes in reading behavior over the past ten years. *Journal of Documentation*, 61(6), 700-712.

Ocholla, D. N. (1999). Insights into information-seeking and communicating behavior of academics. *The International Information & Library Review*, 31(3), 119-143.

Pinar Yengin Sarpkaya: Adnan Menderes University, Aydın 0900, Türkiye *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 46 (2012) 4349 – 4355

- Uçak, N. (1997). Bilim Adamlarının Bilgi Arama Davranışları ve Bunları Etkileyen Nedenler.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Soydan, S. (1979).Davranış bilimlerinde veri toplama teknikleri ve araştırma yapmanın güllükleri.İstanbul Ü. İşletme Fakültesi Pazarlama Dergisi, 4(3), 15.
- Voorbiji, Henk J. (1999). "Searching scientific information on the InternetA Dutch academic user survey," Journal of the American Society for Information Science 50 (7): 598 – 615.
- Su, S-F. (2005). "Desirable search features of web-based scholarlye-book systems".The Electronic Library, 23(1): ss. 64-71.
- Tonta, Y. (1996). İnternet, Elektronik Kütüphaneler ve Bilgi Erişim.Türk Kütüphaneciliği, 10(3), 215-230.
- Wilson, T.D. (1999). Models in information behaviour research.Journal of Documentation, 55(3), 249-270.
- Wilson, T.D. (2000). Human information behaviour.Special Issue on Information Science Research, 3(2), 49-55.
- Wilson, T. (1981).On user studies and information needs. Journal of Documentation, 37(1), 3-15
- Williams, Peter (1988). "Journalists: not true to type," Library Association Record 100 (2):84 - 85
- Westbrook, L. (1993). "User needs: a synthesis and analysis of current theories for the practitioner", Reference Quarterly 32 (summer): 541-549

Yanbastı, G. (1996). Kişilik kuramları. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, 22-24 September
2011, Fırat University ELAZIĞ – TURKEY

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1389128600000311>

<http://www.tandfonline.com/doi/mlt/10.1080/10572317.2008.10762764>

<http://dx.doi.org/10.1080/10572317.2008.10762764>

<http://www.jobs.sakarya.edu.tr/index.php/ibd/article/view/13/45> kişilik kavramının
örgütler açısından önemi: bir literatür taraması emrah özsoy, gültekin yıldız

EKLER

Bu araştırma bir Yüksek lisans tez çalışması olarak hazırlanmıştır katılımcıların akademik araştırma davranışlarını belirlenerek mevcut durumunu tespit yapılacaktır katılımınız için teşekkür ederim....

---

1. Cinsiyetiniz?

- A) Kadın
- B) Erkek

2. Yaşınız?

- A) 18-25
- B) 26-35
- C) 36-49
- D) 50-üzeri

3. Uyuşunuz?

- A) T.C
- B) Diğer

4. Eğitim Durumunuz?

- A) Meslek yüksek okulu
- B) Lisans
- C) Yüksek lisans
- D) Doktora

5. Hangi Fakülte de Öğrenim Görmektesiniz?

- A) Eğitim Fakültesi
- B) Fen-Edebiyat Fakültesi
- C) Sosyal Bilimleri Fakültesi
- D) İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi
- E) Mühendislik Fakültesi
- F) Meslek Yüksek Okulları
- G) Diğer

6. Kendinizi hangi kişilik tipine tanımlarsınız?

- A) Açıklık
- B) Duygusal
- C) Uyumluluk
- D) Sorumluluk

7. Kendinizi hangi kültür gurubuna yakın hissediyorsunuz?

- A) Anadolu
  - B) Afrika
  - C) Avrupa
  - D) Diğer
-

1. Üniversite online kütüphanesini kullanıyorum.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

2. Kütüphane hizmetlerini ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

- A) Hergün
- B) Haftada birkaç defa
- C) Gerektiğinde
- D) Kullanmıyorum
- E) Diğer

3. Online kütüphanede aradığım kaynakları faydalı buluyorum.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

4. Kütüphanede sunulan teknolojik hizmetleri yeterli düzeydedir.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

5. Kütüphane web sayfası üzerinden kataloğu tarayabiliyorum.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

6. Elektronik kaynakları (elektronik dergi ve veritabanları) kullanmayı biliyorum.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

7. Üniversite veritabanlarını etkin kullanıyorum.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

8. Çalışma alanım ile ilgili yeterli sayıda veritabanına erişiyorum.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

9. Basılı-elektronik yabancı süreli yayın abonelikleri faydalı buluyorum.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmenkatılıyorum
- C) Hiçbifikrimiyok
- D) Kısmenkatılmıyorum
- E) Katılmıyorum

10. En çok kullandığımız veritabanları hangisidir?

- A) American institute of phycis
- B) Science direct
- C) Science online
- D) Web of science
- E) Diğer

11. Üniversitenin abonesi olduğumuz ücretsiz veri tabanlarını yeterli buluyorum.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmenkatılıyorum
- C) Hiçbifikrimiyok
- D) Kısmenkatılmıyorum
- E) Katılmıyorum

12. Üniversitenin abonesi olduğu elektronik veri kaynaklarından istediğim her yerden erişime sağlayabiliyorum.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmenkatılıyorum
- C) Hiçbifikrimiyok
- D) Kısmenkatılmıyorum
- E) Katılmıyorum

13. Tasarım denilince aklınıza gelen ilk beş kelime?

- A) .....
- B) .....
- C) .....
- D) .....
- E) .....

14. Tasarım kelimesini dijital kaynaklardan eğer arama yapsaydınız aklınıza gelen ilk 4 kelime nedir

- A) .....
- B) .....
- C) .....
- D) .....
- E) .....

15. Tasarım denilince aklınıza gelen ilk kelime size göre önem çarışımı.

- A) Yeni bir fikir
- B) Mimari
- C) Organizasyon
- D) Araç
- E) Nesne

16. Tasarım kelimesini ilgili veri tabanlarından ararım.

- A) Wiley-e kitap
- B) Ebrary e-kitap
- C) Elsevier e- kitap
- D) AcademicsearchcompleteWorld e- book library
- E) Diğer hiçbirinden aramam

17. Araştırdığım disiplin alanındaki konu ile ilgili dijital kaynaklardan gelen ilintili, linklerdeki akademik yayınları da tararım.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

18. Araştırdığım disiplin alanındaki konuyu tüm detayları ile ilgili dijital kaynaklardan tararım.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

19. Araştırdığım disiplin alanındaki konuyu dijital kaynaklardan yazarlara göre tararım.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

20. Araştırdığım disiplin alanındaki konuyu dijital kaynaklardan yıllara göre tararım.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

21. Araştırdığım disiplin alanındaki konuyu dijital kaynaklardan dergilere göre tararım.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

22. Araştırdığım disiplin alanındaki konuyu dijital kaynaklardan anahtar kelimelere göre tararım.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

23. Araştırdığım disiplin alanındaki konuyu dijital kaynaklardan yeni bir şekilde sorgulayıcı tarama yaparım.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

24. Araştırdığım disiplin alanındaki konuyu dijital kaynaklardan yöresel bir şekilde sorgulayıcı tarama yaparım.

- A) Katılıyorum
- B) Kısmen katılıyorum
- C) Hiç bir fikrim yok
- D) Kısmen katılmıyorum
- E) Katılmıyorum

25. Bir araştırma ödevi ya da tez yazarken, aşağıdaki kaynaklara hangi sıklıkla başvurursunuz?

	daima	çok sık	bazen	nadiren	asla
google ve diğer arama motorları					
kütüphane: elektronik veritabanları ve diğer e -kaynaklar için					
kütüphane: basılı kaynaklar için					
ders için verilmiş materyaller					
kendi kaynaklarımı kullanırım					
diğer, lütfen belirtiniz.					

26. Tarama ile ilgili aşağıdaki ifadelere ne derecede katılıyorsunuz?

	daima	çok sık	bazen	nadiren	asla
online tarama ilerledikçe farklı anahtar sözcükler kullanırım.					
online tarama yaparken verilen araştırma ödevindeki kelimelere göre tarama yaparım.					
online tarama yaparken bulduğum kaynakların başlığına göre konumla ilişkisine karar veririm.					
online tarama yaparken bulduğum kaynakların içeriğine göz gezdirdikten sonra konumla ilişkisine karar veririm.					
online tarama yaparken bulduğum kaynaktaki bilgilerin doğruluğu için verilen atıfa mutlaka bakarım					
online tarama yaparken bulduğum ilgili kaynaklardaki bilgileri dipnotlayarak ödevime geçiririm.					
online tarama yaparken bulduğum ilgili kaynaklardaki bilgileri kendi sözcüklerimle ifade edip dipnotlayarak ödevime geçiririm.					

